93065

1906 год. 3 Томи
По надбилн... Сертрилт...
се роди Коста А.
Панићевић

Bliŭskov, I. R.

№ 312

ЖАЛЕНЪ СПОМЕНЪ

ЗА

ЛЮТИТѢ РАНИ НА БЪЛГАРІЯ

ПРЕЗЪ ГОДИНА 1876

„Карпати голи, поля дакійски.
„Гори балкански, гори тракійски.
„Ти черно, бѣло и сине море,
„И ти, о слѫнце, що грѣйшь отгорѣ,
„Вій намѣтници на вѣковетѣ,
„Защита наша сега станете.

В.

Книжка I.

НАРѢДИЛЪ

ИЛИЯ Р. БЛѪСКОВЪ.

Издава сѫщій, задружно
съ
Г. Цончевъ.

БУКУРЕЩЪ
Печатницата на Дор. П. Куку.
1878

TK

СТАНИ БОЖЕ

Стани, Боже, на [illegible]
И на [illegible] твой [illegible]
И слабитѣ и [illegible]
[illegible] грѣхнитѣ тѣла.

Свѣты, прѣжжданы сѫ
Земята дѣ слабитѣ:—
Чирузите, нарузите,
[illegible] грабите.

Сѫ ся, Боже, сѫ [illegible]
Що на с[illegible] царство;
Учинилий ты сѫборитѣ
На [illegible] що мислятъ зло.

Прѣжжени негъ тоги срокъ,
Тежкий на търпѣньето;
Слигай наретикувалъ порокъ
Въ днитѣ на мъченьето.

Читателитѣ трѣбва да знаятъ, че писача на тая книга и до той часъ ся намира между затворенитѣ въ Шуменъ, дѣто още турцитѣ [illegible]. Н. Р.

Стара планино, стара горо! защо си тѫй, горо, черна почерняла, защо тѫй си начумерена и тѫмна потѫмняла? Защо ти сѫ, горо, клоне обвиснати, и листето ти желто зачувѫрнато? Другъ пѫть та животворенъ вѣтрецъ прохладяваше, а сега какъвъ смѫртоносенъ вѣтаръ опали и тебе и тія, които на около ти са наслаждаваха? Друдъ пѫть птици пѣснопойки веселяха и тебе и твоитѣ питомни обитатели, а сега защо само едни зловѣщи гарвани изъ тебе грозно грачатъ?...

Знамъ, горо, знамъ: не е день, не сѫ два, не е мѣсецъ, не сѫ два, но сѫ години отъ-както ти не си видяла пѫтникъ презъ тебе свободно да премине, нито да го чуешь весело да си попѣе; толкозъ години сѫ, горо, и тебѣ намѣсто да ти са радватъ живи души, твоята земя са почерни и напѫстри отъ гробове на мѫртваци, на кои, горо, твоитѣ нови, омразни госте, крѫвьта испиха. Ами въ тая много по-злочета година, горо? уви! клани недоклани тѣла, бити недобити, покачени, обесени по твоитѣ клоне, натѫркаляни по зеленната ти морава, въ крѫвь облѣти, стоятъ, та са сплуватъ; кои ли ще тѣхъ да погребе?...

Европо, просвѣщена Европо, Европо земя христіянска Европо земя отъ Бога благословена! Твоитѣ полисѫ въ човѣшка крѫвь обагрихѫ, нозетѣ ти сѫ у човѣшки трупове спѫватъ; жални и умилни гласове вѫздуха цѣнятъ, зараза отъ зловоненъ смрадъ на хиляди жертви са разнася на вредъ, а ти още нехаешь? още мѫлчишь? А защо? . . . Да ли намѣри ти този на-

родъ достоенъ за наказаніе и чакашь хубаво да са смаже за да му са испростятъ грѣховетѣ? Да ли го намѣри пакостникъ, вѣроломъ, кръвникъ, грабитель, нечестивъ, и глѣдашь да са затрие отъ лицето на земята? Колко пъти му показа твоето христіянство човѣколюбіе и той ти са показа непризнателенъ? Колко пъти му доде на посѣщеніе и той та непосрѣщна и не пріе съ, много пъти, похвалното отъ тебе гостопріемството? Защо, Европо, за каква политика допусна ти да са покріе съ кърви и огнйове злощастната Българія, да са смали числото на населеніето на толкова градове и села, да останатъ толкова полета пусти и безплодни, и тая мила, прекрасна и богата земя, защо остави да преобърнатъ на пустиня, на египетски катакомби, пълни съ човѣшки кости, на които изглѣда ужасава живитѣ?! Оплаквамъ, Европо, оплаквамъ твоето хладнокръвіе, кое ти показа камъ единъ смазанъ народъ, камъ единъ такавъ народъ, кого-би задължила и би го направила вѣчно признателенъ, ако би му станала въ едно таково време, отъ малко малко, защита! Ахъ, защо не е имало въ тебе повече Гладстоновци и Странгфордовци!

Дунаве, Дунаве, ти който другъ пъть тихо и бистро течеше, защото е сега водъта ти развълнувана, мътна и кървава? . ! Другъ пъть влечеше салове и пароплуви, а сега какво виждаме? — човѣшки трупове, части отъ човѣшки тѣла. Ахъ, не знаешь, Дунаве, ти ...чнувашь край злочеста кървава страна, и безъ да

минувашь презъ другадѣ, отивашь скоро, та са изгубвашь въ широкото черно море; возвжрни, Дунаве, твоитѣ струи, както са е возвжрнала нѣкога святата рѣка Іорданъ, вжрни твоето теченіе назадъ и повлечи тія кжрви, тія грозни трупове, по край бреговетѣ на образована Европа, нѣка са тя оглѣда въ твоята кжрвава вода, нека види подобнія си безобразенъ не имущъ вида, дано й са сжрце покжрти и дано каже понѣ дума за единъ страждущъ народъ.

Россіо, ти едничка надеждо наша, ти сѣкогашна наша покровителке, Россіо велика и отъ Бога благословена държаво, да ли не сж постигнале още до тебе нашитѣ вждишанія и риданія? Ахъ! священій джлгъ тебь ще принуди да ни притечешь на помощь. но, горкапа! милостивая християнка покровителко, да ли не ще бжде кжсно? Сжрце и душа у насъ не остава, силата ни изнѣмощя, какъ ли щемъ тебе ніе да дочакаме? Но пакъ прости, и бжди снисходителна, о великодушна, Россіо, ако ніе българитѣ не бждемъ каджрни за да та посрѣщнемъ тжй както са пада на твоето величіе, като земешь предъ виду нашитѣ жестоки наказанія и люти мжки. . . . . Не! Предъ твоето великолепно поевяваніе трауръ ще отъ насъ да падне. Смазанъ, убжхтанъ младъ ще са усили, ще скочи и тебе ще умилно да пригжрне и слѣдъ тебе на радо-сжрце ще да трждне, а старецъ. честитъ тогава, ако не друго. той ще бжде готовъ предъ нозетѣ ти да коленичи и стжпкитѣ ти да цалуне; само прибжрзай! прибжрзай!

И младъ бѫлгарски поетъ унило реди.

Россіо! колко ни плѣни
Туй име свято, родно, мило!
То въ мрака бива намъ свѣтило,
Надѣжда въ нашитѣ злини!
То спомня ни, че ніи кога сме
Забравени отъ цѣлія свѣтъ,
Любовь що никога не гасне
За назе бди съ най-сладкъкъ свѣтъ!
Росія! Тя земя велика
По миръ, по брой, по сила! Тя
Съ небето има си прилика
И само съ руската душа
Тамъ, тамъ молбитѣ ни са чуватъ
И въ днешнія печаленъ часъ
Сърца се братски се вълнуватъ
Осемдесеть миліони съ насъ!

О, скоро намъ ще са протегне
Могуща, силна, братска длань,
И кръвь поганска пакъ ще текне,
И пакъ ще грѫмне старъ балканъ!

. . . .

О здравствуй ти, Росіо мощна!
Свѣта трепна отъ твоя гласъ!
Скокни, царице полунощна,
Зовемъ те ніи ела камъ насъ!
Бѫлгарія сега тя вика!
Часътъ настана твой завѣтъ
И твойта мисія велика
Да я испълнишь въ тоя свѣтъ

Вазовъ

А ти мило бжлгарско потомство чети отъ тукъ на татакъ, чети и слушай страданія които, може, ако ги четешь въ охални години, да ти са сторятъ преувеличени, както и намъ са виждаха, като на лжжа, нѣкогашнитѣ звѣрства на едновременнитѣ еничери, дели-башій, кърджалій и капжсжзи, за които ни разсказваха нашитѣ баби и дѣдове. Но повѣрвай, мило потомство, повѣрвай тогова който ти пише тія рѣдове, който макаръ че са намира и на този часъ посрѣдъ кжрвавитѣ сцени срѣдъ огань и остро желѣзо, той са вижда за некаджренъ да опише, както трѣба, сичко що съ трепетъ чува и съ ужасъ вижда. Казватъ. че кога човѣкъ самъ съ очи види нѣщо си, зло или добро, той можалъ най-добрѣ да го опише, или расправи; но тукъ не е тжй: Сжрцето ти са нацедило отъ страхове, умътъ ти са размжтилъ и распелялъ; неможъ да го приберешь; грозни мисли та плашатъ: тозъ часъ си живъ а до часъ какъ ще си, незнашь земешь перото, то ти пада отъ ракатa; въ таково положеніе може ли човѣкъ сичко подробно да опише? — Не, вѣрвай че тукъ на да ли и едната стотна на страданіята сж описани.

Но ти, честито потомство, ако милостьта Божія та запази, и до нѣкогашь, ако видишь бѣлъ день, незабравяй, припомняй си за сичкитѣ тія страданія на твоитѣ усопши страдалци и мжченици; благодари Бога за дѣто та е сподобилъ да живѣешь въ охални години, умѣй какъ да са радвашь на себѣ си, на свойтѣ си, на имота си, на честьта си; уцѣнявай времето, въ което живѣешь, сравнявай го съ това, въ което сега ніе живѣемъ, чѣсто издигай ачи камъ Бога и му благодари, чѣсто поглѣждай и камъ земята, напоена съ кржвь, и бжди признателень; старай са, труди са, да прекарашь животъ сладъкъ—животъ пжлень съ благодѣянія, и не заборавяй любовьта камъ ближнія си.

ПРОЛѢТЬ

Отивамъ, мале, отивамъ
На джлга пжтя незнайна,
Юзда на коня вжзвивамъ,
Но ти не бивай очтайна.

Ей, красна пролѣть настана,
И азъ да чакамъ неможа,
За твоя, моя прѣхрана
Азъ трѣба да са заложа.

Ти ма си, мале, кжрмила
Съсъ прѣсно млѣко, смѣтана.
Съсъ уста си ма хранила
Додѣ азъ толжкъ да стана.

Сега пакъ на мене са пада
Подпорка да ти бжда
Та стига вече да страда
Душа ти както я видя.

Туй робство, що си теглила,
Додѣ то да са отхраня;
Ти да ли не си мислила,
Че азъ ще да та забраня?

Ахъ! пѣсни, що ми си пѣла,
Тѣ ми сж сички въ сжрцето!
Ти бѣлъ день не си видѣла...
Но трай!... добро е небето!

За мене е пролѣть надежда,
Тогава сичко намирамъ,
Далечь ма конь отвежда,
Отъ нищо безъ да са спирамъ,

Веднжжъ, дважъ ще си почина
Подъ горски сѣнки дебели,
На чуждо ще си замина,
Да видишь какъ са печели!...

И такава ранна пролѣть нарѣдко е бивало. Небето погжрмѣ още презъ Януарія, пролѣтнитѣ цвѣтя цжфнаха през Февруарія, а презъ Марта время хубаво, хубаво като презъ Майя. Необикновенна бѣше тая пролѣть, необикновенни бѣха и нейнитѣ дарби. По Гергьвдень узрѣли черещи, лозенъ листъ за сарма, пчелитѣ захващатъ да са роятъ още презъ Априлія, това азъ непомня кога е бивало; който е запомнилъ такова чудо по други години нека го каже. Ами отъ три тржвни трійсеть ройя, а пжкъ на 8 Майя двѣ педи снѣгъ, и такавъ милаимъ снѣгъ, който безъ да повреди нито най-младата трѣвица, но още повече да помогне на сичко новопоникнало и новозавжрзало? Даде Господь сичко отъ добро по-добро: трѣва до колѣни, добитжкъ родовитъ, агненца, еренца повечето близначета; излѣзешь на полето, то да ти е драго да ги глѣдашь: едни са насукале скачатъ и са надскачватъ около майкитѣ си, а други я задржстиле отъ двѣ страни сучатъ ли-сучатъ, довечера доилницата пакъ напрещяла. Млѣчни крави и биволци едвамъ имъ спори да вжрвятъ отъ пжлни цицки Волове, коне, биволе, избржснале са, лжщи имъ козината, запоръ нѣматъ; чѣсто изъ улицитѣ на купъ са сбиратъ, душатъ земята, страшно пореваватъ, и съ преднитѣ си крака ровятъ и изхвжргватъ пржсь на вжз-богъ.

Та и држвесата не сж като друга година. Разклониле са, разлистиле са едни джрвета, и по-полето, и по гори, и въ села, и въ градове, шумата имъ са сгжстила до толкова, щото не е познатъ дѣто на сѣки клонъ птица гнѣздо си извила и ейца снося Диви круши, брѣстове, каваци, орѣхи, наперчиле са, едни остроостро на горѣ до небето клонове расклониле, други ги отпуснале на долу дори до земята; а изъ подъ хладнитѣ имъ листа, изъ подъ тѣзи дебели сѣнки, горски пѣснопои, безъ никакво свѣнение пѣятъ и са надпѣватъ: Тукъ кукувица кука, тамъ славей чурулика, татакъ косеръ свири, яребица пищи, дивъ гжлабъ гуца; по надалечъ черенъ гарванъ на високо кацналъ, гра! гра! гра! дебело заграцалъ и са озжрта на вредъ, като че тжрси нѣщо, а орли, горѣ въ синйо небе, на витло са віятъ, нито камъ сѣверъ, нито камъ югъ отиватъ, какво ли тѣ чакатъ?

Но на сички тія природни хубости, трудолюбивій селенинъ хичъ и очи не издига; ситъ е той на тѣхъ; него има друго да го привлича и да го радва. Сѣйдбата му богата и спорна жжтва обѣщава; пчелитѣ му, които друга година, по това време, едва

бѫзгаха, а сега не може да имъ дососа тръвни; тѣ му добъръ кярецъ обѣщаватъ, и лозето отъ сега е познато, че бѫчви не ще му пососатъ. Нищо зло му не минува презъ умътъ, отъ нищо хаберъ нѣма и за нищо не мисли; салтъ съ четири очи глѣда, кога ще си житцето въ житницата прибере, отъ него да продаде и сѣкиму почтенно да са наплати, а кога ще той винцето въ бѫчвата да налей, па да са отъ него хубавичко насмуче, хубавичко да са понареже, че да си калпака кръхне и весело да си поголей.

Пролѣтно слънчице весело грѣе; синъ зюмбилъ хубаво цъвти; аленъ-бялъ цвѣтъ отъ плодотиви дървета по зелена морава са сипе; нивитѣ наврѣдъ са зеленеятъ, сичко влиза като въ новъ животъ, сичко хубаво, сичко пріятно и весело, а само ти сърчице мое, само ти, защо тъй слкючено стоишь? и ти лице мое, защо тъй сърнешь и линеешь? да ли нѣщо предвиждашь? да ли нѣщо предчувствувашь? . . . .

—

Ахъ години, зли години.
Черни, грозни та усилни!

К.

ГАРВАНЪ.

„Ахъ ти, гарванъ, защо гракашь?
Гарванъ птица черна
Въ сухи гранки тукъ тамъ скачешь
Не ли искашь зърна?

—

Гарванъ кажи, кажи клѣтникъ
Какви вѣсти носишь,
Гарванъ, гарванъ, ти зълъ вѣстникъ,
Не ли жалость носишь?

Жензифовъ.

—

Четемъ у вѣстницитѣ:

„ . . . Като Българинъ публицистъ ніе не веднъждъ описахме болкитѣ и страданіята на Българскія народъ, като привличахме

вниманіето на правителството, но ніе ставахме лошеви. И тоъ пжть ніе казвахме, че много злини можаха съ време да са поправятъ, всеобщото зло да са предвари, ако гласътъ на искреностьта и откровеность ни са земеше въ вниманіе. „Вѣкъ.“

Изъ вѣстницитѣ презъ Майй 1876.

Въ Т. Пазарфикъ и въ Пловдивъ са хвана единъ бунтовнически, български комитетъ.“ („Ф. д'Босфоръ“)

„Нѣкои нехранимайковци преминале отъ Влашко, нагазале въ Балкана съ цѣль да подигнатъ българитѣ на вжзстаніе.“ („День“)

„Вжзстанническото движеніе са распространява; около Тжрново са е поевила една чета отъ 250 души; веднага са испроводиха 10 билюка редифи, да ги прислѣдватъ, Вжзстаницитѣ са намиратъ въ единъ манастиръ естественно добрѣ укрепенъ.“

(„Куріеръ д'Оріанъ.“)

„Телеграфътъ ни извѣстява, че едно смущеніе отъ българи са случило въ Панагюрище, причината не са знае, Види са, че тѣзи смущенія са произлезле поради притесненіята отъ властитѣ, а особенно за събираніето на десятжцитѣ . . . . („Л. Хералдъ“)

„Бжлгарскитѣ попове и учители сж подпалиле огана на смущеніята, но ніе ще ги попитаме: какво зло тѣ видяха отъ царс· правителство освѣнъ милость и добрина? Бжлгаритѣ скоро забравиха защо ставаха голѣмитѣ битви, не ли за избавленіето на общото отечество? Правителството въ сѣко оношеніе ги имаше равно съ мюсюлманитѣ, защо зѣха подъ кракъ тія благодѣянія? (ето турскитѣ оправданія Р.) („Джерадей Хавадисъ“)

„Кои сж смутителитѣ? кой подигва бунтътъ да ли не сиромашіята, отъ която напослѣднйо бѣха вимнали кански изъ Бжлгарско? Да ли не злоупотребеніето на неукитѣ долни и горни чиновници? Да ли най-сѣтнѣ грабителското сжбираніе на давнинитѣ и насилственитѣ безправедни исканія на мюлтезими, заптіета не сж причина на бунтовнически движенія? („День“)

Букурещъ презъ Майя 1877.

„Захваща са вече драмата на Балканскія полуостровъ? Многословія Источній вжпросъ влиза въ друга фаза. Отчаянія и мжжественній Бжлгарски народъ който въ продълженіе на петь цѣли столѣтія е носилъ на плешитѣ си най-безчовѣчното робство въ Европа, вжзстава днесъ, и трѣба да вжзстане, за да тжрси двѣтѣ

тія нѣща: или свобода или смжрть! Никой за насъ не милее, и цѣла Европа даже остана хладнокржвна на толкогодишнитѣ наши викове и молби; но да ли тя и сега ще бжде се тжй? Не, има въ нея още хора човѣколюбиви. Европа, която са гордѣе съ сѣкакви „богоугодни" и „човѣколюбиви" учрежденія и въ която има сжставени и такива общества за сжстраданіе камъ животнитѣ, не ще ли има и такива, които да спомагатъ за освобожденіето на човѣчеството? Дерзость, прочее, рѣшителность и, напрѣдъ за свобода." („Нова Бжлгарія")

Турската жюрналистика. „Джерадей Хавадисъ" като от дава, между другото, днешнята студенина на англійския народъ пакъ нъ рускитѣ интриги—защото тѣ, казува, изваждатъ на срѣдъ бжлгарското възстаніе за да даватъ причина на дописницитѣ на лондонскитѣ вѣстници „Таймсъ" и „Дейли Неусъ," които може би да сж подкупени, за да убѣдятъ англійската публика съ лжжливи извѣстія — свжршва съ молиствуваніе дано англійскійтъ народъ да разбере слѣдъ малко измамата си и заради интересътъ си да поднови пакъ почитаніето си камъ Турція.

еченій вѣстникъ, като говори за условіята на миръть, за да не остане по долу, види са, отъ „Вакжтъ" или отъ „Сабахъ", при сичко че най-обмисленно развива вжироситѣ, казва слѣдующето:

„Види са, че Еврепейцитѣ сж забравиле онова врѣме, когато само думата Турчинъ правеше Европееца да трепере; но нека знаятъ тѣ, че единъ знакъ даденъ, и онуй врѣме са повраща. Държавитѣ трѣбва да постжпватъ справедливо, за да не ставатъ причина за подиганіето на народно възвълнуваніе, което военната сила не меже да умири."

„Басжретъ" казува: Турскійтъ печатъ е родолюбивъ, понеже иска вече да біе въ очитѣ онія, които помагатъ скритомъ на възстанницитѣ, а и сичкитѣ Мюсюлмане, които могжтъ да носятъ оржжіе, сж готови да умржтъ за отечеството си.

„Вакжтъ" казува: Основани на това, ніе отхвърлиме берлинскія меморандумъ прѣди дордѣто не бѣше са узнало мнѣніето на Англія, като имахме прѣдъ видъ слѣдствіята отъ него. Като си припомняме спечеленитѣ отъ нашитѣ праотци и съ божія пои мощь побѣди, ніе мислимъ, че нѣма такава сила която да ни стоиа срѣща. Ако работата земе сер'озенъ характеръ, тогазъ са подѣтнува самъ Хакифътъ на Мюсюлманитѣ лично въ борбата,

зема въ ржцѣтѣ си священното знамя (Санджакъ-шерифъ) и тогазъ нека дойджтъ прѣдъ сбранитѣ подъ туй знамя онія. които искатъ да ни изгонятъ отъ Европа. . . .

Сабахъ пише Мюсюлманитѣ сж взеле тжзи страна съ кървава цѣнѫ; като сж пролѣле пори кръвь и сж дале хиляди души, тѣ сж станале господари на тжзи страна, и ето защо тѣ убѣдени съ думи не могжтъ да я напуснатъ. Тази страна, Румели, ако и да е третята и нераздѣлима часть отъ другитѣ отомански области, тя по доходитѣ и по важностьта си са сматря като половината отъ Отоманската Имперія и ето защо правителството и до вѣка не може да са откаже отъ нея.

„Онія които мислятъ противното. на каква сила са надѣватъ? И тази сила вжтрѣшна ли е или е външна? Ако са прѣдположи, че е вжтрѣшна, т е. ако са прѣдположи, че тя сжстои въ вжзставаніето на румелійскитѣ христіани; като оставимъ на страна това дѣто тѣзи соотечественници на Мюслюманитѣ сж подданници и отъ толкозъ вѣкове насамъ са биле винаги благодарни отъ Мюслюманитѣ.

„А ако са прѣдположи, че европейскитѣ джржави поради Христіанството ще са сжгласятъ иа това, което въ този вѣкъ на просвѣщеніето не може да бжде, тогазъ е естественно, че и тристата миліона Мюсюлмане, които са намѣрватъ по лицето на земята, ще са сжгласятъ помежду си и ще вжзстанатъ противъ христіанитѣ. Отъ такова едно взаимно кланіе освѣнъ, че христіанскитѣ европейски джржави нѣма нищо да придобіятъ, но и Европейцитѣ по источнитѣ страни на Азія и Африка ще загинатъ, и Россія, която ще са намѣри прѣдъ най-голѣмата сила на Мюсюлманитѣ, ще изчезне отъ лицето на земята, а освѣнъ това нѣма сумнѣніе че Англія. Франца, Голландія и другитѣ джржави които владѣятъ надъ Мюсюлманитѣ въ Азія и Африка, ще са разрушатъ. Въ такавъ случай само Германія, и то ако стои неутрална, възможно е да са восползува отъ слабостьта на своитѣ сосѣди.

И Истикбалъ пише:

„Защо ни осжжда Европа? какво ни тя предложи, че не я послушахме? Показа ни злинитѣ на управленіето, и ніе са поправихме, каза ни какъ добрѣ да управляваме, и ніе я послушахме, даде ни оржжіе и ніе го употрѣбихме за добро. Какво още иска?

Защо са хвалишь въ злобата, силне? Возлюбилъ отъ доброто; лжжата отъ правдата. Пс. Да[illegible]

Гласъ на Нова Бжлгарія.

Сега, или никога
Наедно да сж сдружимъ!
Сега, или никога
На бой ній да вжрвимъ!

Чашата на мжкитѣ
Напжлни са до горѣ,
За срамъ сме предъ народитѣ
Еей, чувате ли, хора!

—

Да потекжтъ потоци кржвь
И грмъ и бой най-стращенъ!
Излазяй, грозна, гладна смжрть
Разливай адски оганъ!

Отъ него насъ не ни е страхъ:
Той сичко ще изчисти,
А срѣдъ останаліятъ прахъ
Златъ храмъ ще вжздигне,

И въ него ще са посели
Безцѣнната свобода,
Тя сичко ще поднови
Ще сжживи народа.

5. Май 1876.

Позивъ отъ Нова Бжлгарія.

НА БОЙ.

Братія бжлгари!

„На бой срѣщу безвѣрнитѣ тирани турци! Да вжзстанемъ самитѣ ніе; никой до сега не ни смили, никой до сега не ни помогна при страшнитѣ теглила, които ни струваха азіятцитѣ турци.

. . . .

Турцитѣ доведоха въ земята ни голи татари, да имъ правятъ бжлгаритѣ кжщи и да ги хранятъ.

Турцитѣ доведоха хайдути черкези да имъ дадатъ бжлгаритѣ

сичко що имъ трѣба, а сѣтнѣ да имъ искрадѫтъ добитака, храната, дрѣхитѣ и да избіятъ хиляди хора.

Турцитѣ гуждатъ сѫдници піени, луди, будали наши и каймаками да сѫдятъ и да глобятъ благоразумнитѣ христіени.

Турцитѣ хулятъ, псуватъ, безчестятъ нашата православна вѣра.

Турцитѣ изпозатриха толкова наши учени хорица по бесила, по заточенія и въ тѫмницитѣ ги умъртвиха.

Турцитѣ грабятъ сичкія имотъ на бѫлгарина за да си дѫржатъ по десеть двайсеть ханѫми и олани.

Турцитѣ испограбиха и изпотурчиха толкозь наши синове и дѫщери.

Турцитѣ безчестятъ сѣкидневно нашитѣ братя, сестри и дѫщери.

Турцитѣ влизатъ на сила въ селскитѣ кѫщи изядатъ колкото масалце или сиренце е спастрилъ българина за дѣцата си.

Бѫлгаринътъ не може вече вѫнъ отъ кѫщата си да извѣзе, но турчина го намира и въ кѫщата му: обира го измѫчва го найсѣтнѣ го убива и изгаря.

Такива и други безъ четъ мѫки станаха петстотинъ години отъ-какъ ги теглимъ; петстотинъ години сѫ отъ какъ слушатъ това европейцитѣ, ако разумѣха, разумѣха, ако щяха да помогнатъ, то до сега щяха да помогнатъ. На никого вече да са не надяваме, освѣнъ на великаго спасителя Христа, който си е пролялъ кръвьта за доброто на човѣчеството.

На бой, прочее, братя бѫлгари, за свободата на христіанската ни вѣра, Богъ ще намъ чудно да помогне.

На бой бѫлгарски священици, защото са ускверни святинята на вѣрата ни отъ тія поганци.

На бой бѫлгарски учители! Защото съ лукавство пораненитѣ щѫтъ и васъ, колкото сте останале, да ви измѫкнатъ отъ средъ любимія ви народъ,

На бой бѫлгарски граждане! Защото турцитѣ ви испокрадоха, ограха, оголиха, та станахте по-долни и отъ чифутитѣ и отъ сички.

На бой бѫлгарски селени! Защото не остана и пепелъ на огнището ви.

На бой братія мизійци, тракійци и македонци! Небото е рѣшило вече нашето избавленіе".

. . . .

„Въ свѣтътъ скърбъ ще имате; но дерзайте азъ побѣдихъ свѣтътъ. Іоанъ 16-33.

Н. Бѫлгарія 11. Майй. 1876.

Майй 1876.

„До 3000 души войска, башибозуци, черкези, са испроводи кадѣ Панагюрище." („Л. Хералдъ")

„Ведно съ испроводената войска срѣщо вѫзстаницитѣ имало и много вѫоружени цигани." („Парижски Вѣст.")

„Неблагодарнитѣ бѫлгари лесно са повлѣкоха но сѫвѣтитѣ на чюжди агенти, но много ще майки да плачатъ. Хакъ-имъ.

(„Джер. хавадисъ".)

Майй 11.

Руссе „Сѣки е на страхъ. Правителството вѫоружи сичкото турско населеніе, както и черкезитѣ, които ще са ползуватъ отъ този случай. Заплашването е голѣмо; мирнитѣ бѫлгари са питатъ дѣ ще ги искара това заплашваніе. Действително, тія варвари черкези ще вкаратъ огань и кръвь въ нашата мирна денесъ область. Нивята, на миролюбивитѣ селени обѣщаватъ изобилна жетва, но ако правителството о време не са погрижи за доброто на населеніето, то нито селенитѣ, нито то ще са ползуватъ отъ сѣйдбитѣ. Тѫрново, Габрово, Дрѣново, Севліево, Свищовъ сѫ пълни съ разбойници, и никой не е сигуренъ за живота си. . . . Се пакъ нещастнія бѫлгаринъ е жертва на злодѣйцитѣ. . . Командантина на башибузуцитѣ е единъ познатъ катилинъ (кръвникъ); мѣсечната плата имъ е гр. 200 и когато не имъ са плаща, разбирайте тогива какви плѣчки ще ставатъ. Това ма принуждава да кажа, че като правителството е вѫоружило такива хора, то са излага да види смущенія и безчинія („Стамбулъ")

„Казватъ, че бунтовницитѣ около Панагюрище са набрале до 7-8000 души. („Басаретъ")

„И бѫлгарскія владика у Видинъ е ведно съ вѫстанницитѣ; панславизмътъ са усилва; правителството трѣба по-строго да постѫпи съ бѫлгаритѣ"

(„Чар. д'Босфоръ")

ПРОКЛАМАЦІЯ

на

Генералъ Черняевъ камъ Христіянитѣ на Балкана.

Братія!

„Съ очи отправени камъ небето и съ надѣжда за побѣда, ніе влизаме въ вашата земя за да ви освободимъ отъ варварскитѣ вериги.

Като роеве пчели лѣтятъ безбройнитѣ ваши младежи, които могатъ да носятъ оржжіе, подъ нашето знаме; ніе ищемъ да отжрвемъ вашето отечество отъ кржвнишкитѣ ржцѣ на неприятеля, що ви тжпче човѣческитѣ права, вѣрата и езика. Гласа на угнетената ви татковина, и златната свобода вика синца васъ, и старо и младо, на оржжіе. За васъ не остава друго освѣнъ, или да послушате нашія братски гласъ, или кржвника да ви затріе. . .

На оржжіе, прочее, синца синове на Балкана! Ніе ще са боримъ за златната свобода, съ която са наслаждаватъ сичкитѣ народи въ Европа, освѣнъ насъ! ще са боримъ за честнія православенъ кржстъ, за нашитѣ кжщи и огнища, за плачущитѣ наши майки, джщери и жени, за просвященіето.

. . . .

Одерзости са, прочее, ти потжпканій, озлочестеній и покрусаній народе! Божія пржстъ ти сочи пжть камъ славата; ніе нѣма да кривимъ отъ този пжть, и ако въ случай ни сполѣтя несполука, тогава тая свята земя ще са напои съ драгоцѣната кржвь на братскія нашъ Русски народъ; и тѣзи вжрхове, тѣзи долини за послѣденъ пжть щатъ да отзиватъ звекътъ на оржжія и гржмежи. . . Но ніе ще побѣдимъ, за което са и наздраво надѣеме. Часътъ е сгоденъ.

Да живѣе свободата! Да живѣе сжгласіето въ народитѣ балкански!

Черняевъ

ХРИСТУ ДОНЕВЪ *)

Прощавайте, мой братя мили,
Прости и ти, о майко моя,
Противъ вразитѣ на народа
На бой отива сина твой.
Ти зарадъ мене да не плачишь,
Ако падна въ бойя убитъ:
Който умрѣ зарадъ свобода
На този свѣтъ е най-деститъ.

—

Нѣка сжмъ самъ, самъ ще загина
Съсъ остаръ ножъ въ дѣсна ржка;
Но ще да трепне и тирана
Отъ бжлгарина отъ гнѣва:
Ще види той че има хора
И посрѣдъ тозъ злочестъ народъ,
Които не тжрпятъ позора
Да е народа турски робъ.

—

Ти казвашь «слабъ си некаджренъ
Да са біешь противъ врага;
Роденъ сакатъ и сега боленъ
Не заминувай за бойя»
Но, не ! азъ, майко ще замина
Макаръ че сжмъ болнавъ и слабъ,
Нека примѣръ видятъ отъ мене
Юнацитѣ на този народъ. . . .

Стамболовъ

---

*) Христо Доневъ е роденъ въ Тжрново 1853, а умрѣ на 1876 Маія 7 презъ нощьта, като излазяше отъ Дряновскія манастирь наедно съ вжзстанницитѣ. Още отъ рожденіето си билъ болничавъ, ималъ е повреда въ едната си ржка и въ крака, Той е билъ отъ 1870 до 1875 ученикъ въ Одеската семенарія. Слѣдъ завржщаніето си въ Бжлгарія той цѣль са посвѣти за сжбужданіето на народа на вжстаніе, въ което и умрѣ. Вѣчна му памѣть!

ПОДЪ ЗНАМЕНАТА!

„Единъ викъ са чува днесъ на вредъ извънъ нашето отечество: Подъ знамената! И вѣрнитѣ синове бжлгарски са стичатъ отврѣдъ като порой, и отиватъ кжрвавъ бой да са біятъ подъ бжлгарскитѣ знамена."

„Работника напуща тжрнакопа си, градинаря мотиката си, шивача напуща иглата си, водопродавеца кофата си, зидира запокитва чука си, а каменаря длжтътъ си; слугитѣ са раздѣлятъ отъ господаритѣ си, и много господари — отъ сжпругитѣ си и дѣцата си и тичатъ камъ пушката. Защо? — защото са викатъ бжлгаре, и защото біе въ жилитѣ имъ жива бжлгарска кржвь..

„Елате віе учени и философи странни, които покрусвахте бжлгарскія народъ, и казвахте че той е роденъ за робство, елате и глѣдайте сега; и увѣрете са віе невѣрующи Томовци, и познайте че бжлгарскія народъ не си е изгубилъ въ толко годишнитѣ си тегла, духътъ, юначеството на Крума, на Самуила и на Асена"..

(„Вжзраждаціе")

И РАКОВСКІЙ ВИКА ИЗЪ ГРОБА:

Сгоденъ часъ!

„Доста сми бѣдни горко тѣглили
Турско поганское насиліе!
Поданни тѣмъ отъ какъ сме станали
Нѣмаме никакво веселіе!"

—

„Ето размирна доде година
Безчестія убійства всегда
Въ наша са умножаватъ родина
Скотско тжрпеніе до когда?"

—

„По-добрѣ смжрть съ юнашка борба
Нежели животъ се безчестенъ!
По-добрѣ свобода минута една
Нежели цѣль вѣкъ жизнъ робственъ!"

—

„До когда братя ми да тжрпими
Люто угнетеніе да ни тлѣе?

До когда бѣдни ми да стоими
Насъ хладнокрѫвіе да владѣе?"

—

„Славно славянско име носими!
Праотци наши юнаци били
Много сѫ въ старость тѣ прославили
Име сіе сѫ мечомъ добили!"

—

„Божя дѣсница насъ ще води
Турци невѣрни да сѫкрушими!
Тайна сила намъ ще проводи
Храмове святи да освободими!"

„Вѫстаніе въ Бѫлгарія, вѫстаніе въ Босна, вѫстаніе въ Херцеговина — отъ черно море до Адріятическо, отъ Дунавъ до Архипелагъ звечатъ орѫжія, и славянскія свѣтъ стои на бой! Противъ кого? — противъ турчина, противъ тоя врагъ и жестокъ мѫчитель на христіянитѣ, противъ този азіятски звѣръ, който съ вѣкове опустошава прекрасното наше отечество, противъ този невѣрникъ, който изново побесня. . . . ."

(„Нова Бѫлгарія")

—

„Охъ, наближава тѣжка сѫдба наша,
Охъ, врагъ поднася намъ горчива чаша!

—

ЛѢТО

. . . .

Въ нощь тѫмна и мрачна внезапно са чува
Отъ пещери горски грѫмовенъ, дивъ гласъ,
И вѣтѫръ съсъ буря завя, залудува
Съ нечувана ярость и гнѣвъ до тогазъ.

Долинитѣ жално отъ буря пищяхѫ
Небето трѣщеше пламнало въ огѫнь
Все пада и гине! . . Поля опустяхѫ!
Всѫдѣ страхотія, мракъ, трясъкъ и грѫмъ!

Вазовъ.

„Рѣкоха: Елате да ги истребимъ „отъ между народитѣ и да са не- „помѣнува вече името имъ. (Псал. „Давид. 82 ст. 4.)

Изминаха пролѣтни пріятни дни, настанаха горѣщи, лѣтни, дѫлги дни. Пожелтели, узрѣли нивя чакатъ за сѫрпъ; зелени ливади чакатъ за коса, и добитака хубаво напасенъ чака и е готовъ за работа, а защо ли само човѣка при такива богати дарби стои угриженъ и умисленъ? Какви ли тѣжки мисли му са отсѣкле тѫй рѫцѣ и крака? Защо ли стои той като вцепенъ, като че ли са го съ вряла вода поляле? Презрѣли нивя сипятъ, та са ронятъ, а жетварь още сѫрпа си не е назѫбилъ; овчерь овце кѫсно покарва и рано докарва; лозята въ буренъ заглѫхнале, а лозарь сѣди, та мисли надъ рѫждява мотика: „Защо ли пѫкъ още да губя трудъ? За кого ли ща лозето да копая?“ дума си той. Грижливій тѫрговецъ и той са запрялъ въ дюгеня си, навелъ си главата на долу, загубилъ са, захласнатъ, познава са, че страшни мисли са вѫртятъ изъ главата му, въ която вече умъ не останало отъ да мисли, да мисли. И този, който другъ пѫть на други сѫрце задаваше, и той сега са вдалъ на тѣшки и страшни мисли.

Слѫнце изгрѣва и зализа, сѫмва са и мрѫква са, и сичко си вѫрви по предназначенніа отъ превѣчнаго Бога неуокончаемъ пѫть. Но ето, че заведнѫждъ са повдигатъ отъ четири страни черни, грозни облаци, и покриватъ синйото ясно небе, тамъ горѣ на високо на срѣдъ небосклона тѣ са устрѣмително срѣщатъ и силно удрятъ. Страшенъ грѫмъ смути и заглуши мирна ми тиха божя земя. Ситенъ прахъ подигнатъ отъ грозна буря, распиля са на далечь и посипа поля и нивя; почерня и погрозня веселата зеленина. Фучи, бучи буенъ вѣтаръ; узрѣли класове са люшкатъ единъ у другъ, та са ронятъ; гѫсти орешаци, дебели дѫбове, тѫнки високи тополи трещятъ, плющятъ, голѣми клонове са отчесватъ и потѫркоддяватъ татакъ-хе. Стада добитакъ са попиля по долища, по горища: овце малко блѣятъ, говеда грозно мучатъ; неможе нито овчерь овце да прибере, нито говедарь чарда да скупчи. На крѫвопіици звѣрове, срѣдъ лѣто-срѣдъ пладнѣ, уши имъ щтрѫкнаха, очи имъ на кѫрвь гледатъ, напуснаха дубкитѣ си и хукпаха, по плячка.

Изъ селски, широки дворове распхрпаха са, запищяха дребни пилци, забхркаха и курникъ, и кокошерникъ, бѣгатъ да са скріятъ подъ майчини крилѣ, тичатъ да са заврхтъ изъ гжстъ буренакъ, но крхвопійникъ тамъ ги придябва, на майката врата прикхршва, топла й крхвь испива, а дребнитѣ пилци въ дупката си ги влече.

Но ето ти изъ единъ пжть грхмъ грхмна, трясакъ трясна, свѣткавица свѣтна, отъ страхъ сичко живо са стрѣсна и на мѣстото си замрхзна, а птици полѣтяха още по-нависоко — на вжз-богъ. Що ли е това? Да ли е тозъ грхмъ отъ небе, този трясакъ отъ облакъ и тхзъ свѣткавица отъ молніе? Но ахъ! то не бѣ грхмъ отъ небе, трясъкъ отъ облакъ, свѣтлина отъ свѣткавица, най ми бѣше грхмъ отъ страшни топове, трясакъ отъ пушка и свѣтлина отъ силни огнйове. Чуди са сѣки и са май, да ли не ще е това царска веселба, да ли е шенликъ за миръ и свобода, или ще е новъ царь на тронъ сѣдналъ? . . . Но етой! Що са чува? що е това? топъ грхмва - гюлле фучи, пушка пуква - куршюмъ пищи, а помежду силни огнйове човѣшки плачове и олелюканія са зачуватъ на сѣкадѣ.

Охъ, та са е страшно моаребе коптисало и да са е силенъ непріятель покхртилъ и въ наша земя да е нахлулъ, не е; да са е царь врххъ царь подигнхлъ, бой да са біятъ или за широка божя земя, или за човѣщко право, не е. Злочеста мила родино! това е въ тебе и за тебе, и врхху тебе! Страхове, кои са прхскаха и отъ кои хора патимни треперяха, най-сѣтнѣ са сбиха на главата ти! Распали са звѣрски гнѣвъ, пламна опустошителенъ огань, даде са свобода на неправедно, кхрваво, звѣрско отмжщеніе. Турцитѣ побѣсняватъ и размирната година настана!

Размирица въ Тхрновската областъ.

„Дългий редъ отъ неправди, злоупотрѣбленія и безчовѣчности, направени вхрху гхрба на бхлгаретѣ отъ турскитѣ жители, а още повече отъ властьта, докараха бхлгаретѣ въ таково раздразнително схстояніе, отъ което трѣбаше да са избавятъ съ вжзстаніе.

Нѣколко младежи не намѣриха друга леснина да обадятъ на рѣдоточното правителство и на великитѣ христіянски сили го-

лѣмото си тегло, освѣнъ да са повдигнатъ и да образоватъ три малки чети, една при Тързново, друга при Трѣвна, и третя при Габрово. Пързвата бѣше сзставена отъ Рѣховчани, които и обраха турцитѣ, тѣхнитѣ сзсѣди, подъ предлогъ да тързсятъ орзжіе.

Тая чета, водена отъ попъ Харитона, сполучи да са отегли въ планината; но подгонена отъ редовна войска и турски селяне, побѣгна въ манастиря св. Арханг. Михаилъ, близу при Дрѣново, дѣто са обиколи. Поканени да са прѣдадзтъ, въстанницитѣ поискаха време 24 часа да си кажатъ отплакваніето; тая имъ просба са отхвързли и при пристиганіето отъ Шуменъ на Фазли-паша съ два топа, манастиря са бомбардира. Запазени отъ нощьа отъ снѣга, който валялъ на голѣми поясма, много отъ вззстанницитѣ сполучиха да побѣгнатъ. (Май 8)

На другата утрѣна 75 вззстанници, които бѣха останале въ манастиря, излѣзоха безъ орзжіе съ бѣлъ прѣпорецъ и искаха да са предадзтъ. Тѣхъ ги погубиха съ най-безчовѣченъ начинъ по заповѣдь на пашата, войводата на войската, мнозина насѣкоха на части, на мнозина отрѣзаха членоветѣ прѣди да ги заколятъ, отъ стѣганіе на мнозина са бѣха впиле ремицитѣ въ тѣлото имъ. Мнозина са одраха живи. Войската, като стигна въ манастиря, уби майката на настоятеля, 80-годишна жена. Редовната войска даде бѣлѣгъ на баши-бозуцитѣ да грабятъ и тоя грабежъ трая нѣколко дни.

Священнитѣ сздове, черковнитѣ одежди и вобще сичкитѣ нѣща са оскверниха съ най-низакъ начинъ; 9 монаха погинаха. Една часть отъ манастирскитѣ сгради са изгориха съ газъ, слѣдъ единъ день подирь влизаніето на войската въ манастиря.

Азъ не намѣрихъ на мѣстото на манастиря друго, освѣнъ единъ купъ развалини, отъ дѣто бѣха зеле сичкитѣ дзрвета и желѣза; на близу азъ видѣхъ човѣшки кости. Мютесарифина, ако и да знаеше за обирътъ, не зе никакви мѣрки да го спре и дору обяви, че една сграда, която я докачи гюлето, става принадлежность на правителството, и, че не може да са сгради вече въ такова добро стратигическо положеніе. Властьта казуваше, че редовната войска не е влѣзла въ манастиря, но азъ можихъ да са увѣря, че черковни нѣща отъ манастиря са продале явно въ Дрѣново и въ Габрово отъ редовната войска.

Фазли-паша отъ тамъ отиде въ Трѣвна, като горѣше селата, които му бѣха на пзтя.

Четата, която са бѣше сжставила близу до Габрово бѣше отъ 30 души, управлявана отъ Цанка Дюстабановъ, роденъ въ тоя градъ, но вжспитанъ въ Парижь; той неумѣялъ да употрѣбява оржжіето. Възстаналитѣ млади като нападнаха на-пусто една турска стража на Шипчанскія пжть, отидоха въ Ново-село, дѣто останаха 3 дни.

Кога наближиха черкезитѣ и баши-бозуцитѣ отъ Плѣвенъ и отъ Севлиево, вжзстанницитѣ и много селяне отъ Ново-село побѣгнаха въ планината. Тая нередовна войска я управляваха Хаджи-Дели Неджибъ-ага, плѣвненскія каймакаминъ и помощника му Садулахъ-ефенди отъ Севлиево. На 9 майя тія баши-бозуци обраха и изгориха селото и убиха 621 души, отъ които 450 жени и дѣца. Освѣнъ тія 140 други бѣха убити въ селото, а други погинаха въ планината и близу до Калоферъ, дѣто паднаха въ ржцѣтѣ на четата на Хаджи-Ибраима отъ Овчеларе (казанлжжка каза).

Повечето отъ убититѣ бѣха жени, дѣца и немощни. Едно петгодишно дѣте, на име Якимъ, на И Поповъ, го убиха и го хвърлиха въ пламака на огания отъ една кжща. Тѣлата на убититѣ бѣха насѣчени на кжсове. До 100 момичета бѣха обесчестени и много отъ тѣхъ држжаха запрѣни въ турскитѣ кжщи. Въ манастиря св. Тройца, дѣто са намираха 31 калугерки, баши-бозуцитѣ заклаха една калугерка, като влизаха въ черквата, а петь други, както и игуменката убиха вжтрѣ въ храма. На двѣ бѣха отрѣзани ржцѣтѣ; тѣлата на жертвитѣ са запалиха въ черквата. Намѣрихъ между развалениттѣ дрипи отъ дрѣхитѣ на жертвитѣ и кости полуобжрнати на варъ. Освѣнъ 7-тѣхъ жертви калугерици, бащата на една отъ тѣхъ и священника отъ манастиря ги убиха; останалитѣ калугерки прѣтжрпѣха многократно насилваніе и двѣ отъ тѣхъ држжаха запрѣни нѣколко дни въ едно турско село.

Селата Кравеникъ, Батошово и Гжбени, така сжщо са ограбиха и по-голѣмата часть са разориха. Черквитѣ въ Кравеникъ и Батошово запалиха съ газъ. Въ манастиря Успѣніе главнитѣ сгради са изгориха и черквата са ограби. Ограничавамъ са да спомена отъ многото варварски работи извжршени въ тія села: убийството на 13 овчаре въ Кравеникъ, които хванаха човѣцитѣ на Хаджи-Ибраима отъ Овчеларе, вжрзаха ги, мжчиха ги и послѣ ги посѣкоха. Единъ, който можалъ, да са избави, изгуби ухото си: той ми приказа подробноститѣ за тая работа. Въ Батошово единъ старецъ Колю Колчовъ го хвжрлиха въ огания живъ.

Трѣба до споменя, че камъ югъ отъ планината мѣстноститѣ не сжставляватъ села на едно сжбрани, но че по-голѣмата часть са сжставени отъ селца отъ 15-20 кжщи, отъ които всяко има особно име и въ сжщность е отдѣлно селце. Сичкитѣ тія селца малко или много пострадаха.

Въ Травеникъ изгориха 120 кжщи, 13 дюкяне, 6 водѣници. едно училище и една черква; 212 души, 9 жени и 7 дѣца бѣха посѣчени. Въ Батошово отъ 600 кжщи, 60 изгориха, сжщо така 5 водѣници едно училище и една черква; 42 мжже, 68 жени и дѣца погинаха.

(Изъ рапорта на г-на Скайлера, американскій посланникъ).

„Гржмъ са вече чува, крушюми плющятъ,
Бой са захваща, страшенъ викъ вредъ;
Ехъ, момци млади, ставайте на кракъ
Запѣйте пѣсни, съ юнаци напрѣдъ! . . .

„Гори, полета, въ кжрви облѣни
Ада е зиналъ, пада тиранинъ. . . .“

Вика Нова Българія, а помежду това обявява Стамбулъ: „Топътъ гжрми и отъ двѣтѣ страни на балкана . . . . Сѣки е на страхъ . . . Една чета вжзстаници забѣгнале въ Дрѣновския манастирь, тамъ тѣ сж рѣшени да продадктъ скжпо живота си. много войска отиде за тамъ.

Вѣстникъ Танъ отъ 18 Юлія пише: . . . „Въ Тжрново башибозуцитѣ и черкезитѣ донесле на тамошното правителство много човѣшки глави . . . Въ тжмницата сж затворени повече отъ хиляда души българе. Башибозуцитѣ носятъ ужасъ и трепетъ на цѣли окржжія. Въ Севліовската каза отъ 136 села въ цвѣтуще сжстояніе сж останале сега само 3 села; другитѣ сж изгорени. За сега има единъ примеръ отъ страшно опустошеніе. Селото Боя джикъ въ ямболско окржжіе е било отъ 300 кжщи се бжлгари, работни и богатички, тамъ е имало единъ турчинъ, дере-бей, нему селенитѣ, както преди, тая година нерачиле да робуватъ, той намѣри случай да си излѣе злобата вжрху имъ; наклѣветява цѣлото село като бунтовническо. Шевкетъ паша безъ много испитъ заобикаля селото, захваща да бомбардиря, пуска башибозуцитѣ

изъ селото. и тъй отъ цѣло село останале живи само 15 души, които са биле на вжнъ, сички други са избити и исклани. До сега числото на избити-исклани въ околностьта излизатъ до 35—40,000 българе мжже, жени и дѣца. Подробности по-послѣ,“

Пишатъ въ „ДЕНЬ“.

Свищовъ. „Голѣмъ смрадъ са осѣща въ околностьта отъ лешоветѣ на убититѣ, които са тжркалятъ по полета. Фанатизма на турцитѣ е извжнъ мѣрката, обесчестяватъ дѣца отъ 6 години и ги колятъ.“

„Дѣвойкитѣ и калугерицитѣ отъ Ново-село, които поробиха черкезитѣ, продаватъ ги по 50 лири сѣкоя. Нѣкой си прочютъ разбойникъ, Узунъ Мехмедъ, когото Фазлж-паша пусна отъ затворъ, предвожда една чета башибозуци, които ходятъ по бжлгарскитѣ села да грабятъ и колятъ.“

„Троянскія Манистирь са бомбардира отъ Фазлж-паша, въ когото мислялъ че има бунтовници.“

Уви! Въ огань горятъ села и градища! безчовѣчно са колятъ, убиватъ беззащитни горки мжже и жени, стари и млади! кржвь тече като рѣка и въ нея плуватъ клѣти злочести мжченичета—дребни, мили бжлгарски рожби!

Кои сж убійцитѣ? кои сж тѣзи, които сѣчатъ, колятъ, грабятъ? Боже мой! тѣ сж които 400 и повече години сж богателе, рахатувале, храниле отъ пота на тія, които тъй немилостиво днесъ погубватъ. Тѣ сж които толкова години са смукале като піевици кржвьта на тія, които днесъ са дочакале още по-зжлъ день. Сѣкжтъ ржцѣ и крака, които день ся работиле за себе си, а десетъ за тогова, който отдалечъ хладнокржвно глѣда кржвьта имъ да са лѣе, распарятъ сжрца, сѣчатъ мѣса, които дѣнѣ и нощѣ сж трепераде отъ тѣзи, които сж имъ бивале уштъ запазители. Грабятъ това, което клетитѣ злочести парица по парица сбирале и скжтвале за черъ день; но и въ този черъ день понѣ то за откупъ да зематъ, а тѣхъ живи да оставятъ, не! гіаурска кржвь е пріятна пророку имъ!

Горятъ и палятъ села, изъ които тѣ съ кучета си ведно болъ-болъ сж са прехранвале катадневно съ такива естія, които зло-

честія бжлгаринъ едва ли може за себе си по заговезни да си сготви. Грабятъ и горятъ, села отъ които съ милiони гроша са измжквале за да са хрантутятъ и гоятъ тія, които сега потбутватъ главнята на този огань. Сжбарятъ и обиратъ черкви, дѣто бѣднія и угнетеній едвамъ по нѣкога въ спокойно време е отивалъ тамъ да откріе, предь Бога, своитѣ сжрдечни желби и да проси облегченіе на страданіята си. Сичко остало отъ дяда, отъ баба сребжрце, златце, набожнія бжлгаринъ откжсналъ го отъ сжрце си и го е подарилъ за украшеніето и благолѣпіето на Божія домъ, а това украшеніе са сега граби и осквернява! Златни потири крждстове, кандила по чифути са продаватъ! свѣщенни одежди кжсъ по кжсъ са держтъ и са употрѣбяватъ за най-ниски, за най-мржсни нужди! Съ стихари и фелони, навлечени поганци, и съ свѣти покровци намѣсто навой обвити около смраднитѣ имъ крака, ходятъ да са гаврятъ и да топятъ стопени и притопени вече бжлгарски сжрца! А свѣщенни книги держтъ, кжсатъ, тжпчатъ ги въ устата въ ранити, въ . . . на клѣтитѣ умиращи, на които топлата кржвь още хжхри изъ устата или изъ гжрлото имъ!

„Горко вамъ! Защото ще доде на
„васъ всяка кржвь праведна, про-
„лѣна на земята (Мат. 23—35)

Божнеле, Вишній Господи, защо ли Боже този човѣкъ, когото ти си направилъ по свой образъ и прилика, защо по нѣкогашь той става по-свирепъ по-кржвникъ и отъ самитѣ кржвопійни звѣрове? ако ли той има да си отмжщава, та са бори за отечеството си, за вѣра, за народность, защо не са бори съ тогози, който му е противникъ? Що ще отъ тогози, комуто са ржцѣтѣ свжрзани? що ще отъ много-много по-слаби сжщества отъ себе си, отъ дребни дѣчица, които само голѣмъ ножъ да видятъ потреперватъ, а камо ли . . . Но постойте! що срѣщаме още изъ новинитѣ? Ние сме имале и други непріятели! . . . .

„**Одринъ.** Въ башибозушкитѣ орди има и гжрци, които сж тржгнале не за друго, но да си отмжщаватъ. Единъ гжркъ е распралъ една тѣжка жена. Нѣкои си гжрци, като обесчестиле нѣколко моми въ едно село, сѣтнѣ ги посѣкле. Въ **Попинци**, село между Панагюрище и Т. Пазарджикъ, като пристигнала турската ордія, черкезитѣ и циганитѣ са занимавале съ грабежъ, а гжрцитѣ—съ убійство. Много жени и моми обесчестявале прѣдъ очитѣ на мж

жетѣ или родителитѣ, а пакъ нѣкои отъ по-пхрвитѣ селени сѫбличале ги голи и ги оставяле свързани на слѫнцето. („День“)

И ти ли сине мой бруте!
И ти ли проклѣтій во христѣ брате!

Охъ, че за какво по-преди да плачешь, и какво по-преди да рѣдишь?! Не ти стига дѣто чувашь и глѣдашь какъ е силенъ огань пламналъ отъ двѣтѣ страни на Балкана, но ето ти по-нататакъ въ клѣта Македонія, ватиканскія безбожникъ, езуитска злоба, и фанаріотски заклятій непримиримъ нашъ врагъ—гржкъ, който до сега срѣщо доброто ни ядъ е бхлвалъ, а за злото ни адски са е радвалъ и той въ злобата си, като избжбралъ: „сега му е реда да смажа подъ кракъ тія, които за правото си противо ми силно са боряха. Сега той и клѣвети, и предава, и убива най-пхрвитѣ наши народни доброжелатели!

Четемъ въ вѣстницитѣ.

Казанлжкъ. „Турското населеніе е много разярено противъ бжлгаритѣ.

Тжрново. „Три учители обѣсиха.“

Софія. „Тжмницитѣ, ханищата, банитѣ сж пжлни съ затворници, бжлгари. Сеидбитѣ останаха непоженати.“
(„День“)

„Перущица, Батакъ, Клисура сж изгорени и жителитѣ имъ исклани отъ башибозуцитѣ. По най-свирепъ начинъ са исклаха бжлгаритѣ въ Батакъ. Загора, най-хубавата страна на европейска турція, са изгори. Подробности съ второ („К. д' оріанъ“)

Разградъ. „Турцитѣ са вжоржжаватъ и острятъ срѣщо бжлгаритѣ.“

Тулча. „Градътъ е пжленъ съ селени, които съ по една риза сж побѣгнале да оттжрватъ живота си.“
(„День“)

Софія. „Заприцитѣ въ банитѣ захванаха да мржтъ по причина на нечистія вжздухъ; тѣ сж тамъ, току-речи, единъ вржхъ други.“ („К. д' оріанъ“)

Одринъ. „Сладострастнитѣ гърци наситиха страститѣ си, а ленивитѣ черкези забогатѣха.“ („День“).

Татаръ Пазарджикъ. „Въ растояніе на 2 недѣли повече отъ 70 села въ околіята са опустошиха, хиляди души, мѫжи и жени, дребни и едри, са истребиха. Тамъ дѣ цѫфтеше богатството отъ рѫкодѣлія, тамъ е сега пустиня, пълна съ жертви — лешове; тамъ дѣто бѣше търговіята въ цвѣтуща дѣятелность, сега е скърбь и смърть; до 50 години тія мѣста немогатъ до на себе си.“ („Неологосъ“)

Одринъ. „По тукашнія вилаетъ стотина села станаха на прахъ и пепелъ, хиляди души, оттървани отъ ножъ, стоятъ гладни, голи, боси по полето, а хиляди други сѫ обвинени и запрѣни. У селото Ухла отъ 150 кѫщи сѫ остале само 2.“ („День“)

Търново. „За неописваніе сѫ злосторствата на черкезитѣ. Отъ тукъ до Свищовъ ни едно село е остало здраво. Опустошеніята и грабѣжитѣ сѫ ужасни. Въ едно село, отъ какъ си наситиле скотскитѣ страсти, черкезитѣ, наклале на хорището единъ голѣмъ огань, и въ него са чуеха писаци и викове на нѣколко голи жени, които викаха за помощь. Подобни мѫчителства ставатъ много по нашенскитѣ колиби. Испанската инквизиція не е била нищо при сегашнитѣ теглила на българскія народъ! Приключеніето, за което ви говоря са случи единъ часъ далечь отъ селото Горни-турчета.“ („День“)

„Видинъ . . . . , Черкезитѣ въ едно село край Дунавъ навързале мѫжетѣ и срѣщо тѣхъ си правиле кучешкитѣ удоволствія съ женитѣ и момитѣ имъ. Съ това като са ненаситиле, едно младо черкезче, за да си опита камата да ли рѣже, обѣсва една мома съ главата на долу и я разрѣзва жива на двѣ части. Мѫжете, като видѣле това страшило, горки българе! които можеле, нахвъргале са въ Дунавъ, а които не, черкезитѣ ги исклаватъ до единъ.

Зрѣлището е много отврятително въ размирнитѣ страни. Единъ очевидецъ ни разсказва, че като влѣзатъ башибозуцитѣ въ едно село, първата имъ грижа е [illegible] на сила

въ кѫщята; женитѣ и дѣцата захващале да викатъ, и слѣдъ петь минути най-дълбока тишина настава. Виковетѣ, плачоветѣ на тія клѣтници са чуваха до Бога; никой ги не пощадяваше. А какво са е случвало? Сабята, ятагана и пушката сѫ говориле, а оганя е довършвалъ. По такавъ начинъ отъ много села жива душа не е могла да са отърве. (Юніи 18.)

„Сумнителнитѣ лица, които караде заптіета отъ селата въ градищата, на полвина не стигатъ до града; мнозина падатъ мъртви по пѫтя отъ бой на заптіета. Увѣряватъ, че нѣкои си клѣтници биле побивани на колове! Мѫкитѣ на запренитѣ у тѫмницитѣ сѫ тоже несносни. По-долнитѣ чиновници и заптіета са располагатъ съ затворницитѣ, като съ животни. Черкезитѣ и циганитѣ оставатъ ненаказани при явни злосторства, а бѫлгаритѣ мнозина безъ много испитъ обесватъ“. „(День“)

„Въ околностьта на Калоферъ турцитѣ, избрале 40 момичета хубави, и слѣдъ като ги обесчестиле поискале да си ги заведѫтъ въ кѫщитѣ, но кадѫнитѣ имъ не ги пропуснале; тогива ги запиратъ въ плевнята на Т. Митева, запалватъ я и ги изгарятъ живи“. („К. д'Оріянъ“)

Едирене. „Ограбени вѣщи: шаеци, бакъръ, дрѣхи и други покѫщнини са продаватъ тукъ съ най-евтина цѣна. Хубавъ шаекъ 2 гр. лакатя, оката на бакъра 8 гр. а една ока восакъ са даде за 2 оки брашно. И редовната войска е направила много отвратителни работи по околіята“. („День“)

„На черкезитѣ са раздадоха 40,000 ками нови“.
(„Джерадіе Хавадисъ“)

Пловдивъ. „Долнитѣ чиновници много мѫчатъ тукашнитѣ затворници, бѫлгари. Не стига на клѣтитѣ дѣто мѫкнатъ тѣжки вериги, но още и нощѣмъ немилостиво ги біятъ за да казватъ и потвърдятъ щото имъ заръчатъ (диктуватъ тѣ“.

„Селото Клисура е вече опустошено, и много отъ жителитѣ му избити. Учителитѣ и ученицитѣ биле исклани въ училището“.

„Селото Брацигово тоже е изгорено и ограбено отъ башибозуцитѣ; най-безчовѣчно биле исклани жителитѣ му“ (16 Юнія)

Битоля. „Тукашното населеніе много са безпокои, дѣто ще са сѫбиратъ башибозуци, защото чува подвигитѣ и дѣлата имъ въ горня Бѫлгарія. („День“)

Силистра. Дунава носи мъртви тѣла Предъ два дни са ви-

дѣха да плуватъ двѣ тѣла вързани едно за друго, също още едно съ вързани рѣцѣ отзадѣ. На Дунавскитѣ жерки, помежду долапитѣ са препречиле 7 тѣла, едно за друго вързани, съ отсѣчени глави. Костюма имъ билъ бѫлгарски." („Н. България")

Солунъ. „Тукъ запиратъ много отъ първенцитѣ: въ Битоля запрѣха Н Робе и К. Мишайкова. Книжарницата затвориха."

(„Тюрки")

Калоферъ. „Страха ни е голѣмъ. Отъ забѣгналитѣ изъ Ново село челяди са намиратъ повечето въ отчаянно положение. Жени, старци и дѣца плачатъ по улицитѣ и търсятъ своитѣ си.

Пловдивъ. „Я. Груевъ и Х. Дановъ сѫ обвинени и запрени. Бѣсилата стърчатъ изъ града ни; мнозина са отсѫдиха на смъртно наказаніе."

Габрово. „Единъ бей ходи да сбира орѫжіето въ околностьта; както угади нѣкой богатичакъ, поиска му 20—30 лири, ако не му са дадѫтъ, заплашва го че ще го направи комита."

Татаръ Пазарджикъ: „Грабежи на добитакъ и домашна стока, нѣматъ исказване. Но това не стигало! Днесъ въ нашія градъ са намиратъ повече отъ 1500 момчета и момичета, заробени, които ще турчатъ. Бройя на заробенитѣ отъ помацитѣ е по-голѣмъ. Затворницитѣ въ тъмницитѣ сѫ безбройни; тѣ сѫ дигнати отъ кѫщята, отъ дюгенитѣ, отъ нивята имъ. Закаранитѣ въ Пловдивъ съ стотини мними бунтовници сѫ биле мирни и работни селени, на които нѣма кой сега да пожъне нивята. Мързеливитѣ са обогатиха, а тѣзи, които съ потъ на лицото си са трудѣха, да си искаратъ хлѣба, тѣ уголяха и упросѣха! . . . . Жалното е, че и царскитѣ войски направиха по насъ много злини: много млади жени, моми и невозрастни момчета станаха жертва на сладострастіята имъ: и Хафѫзъ-паша, казватъ, че и той е посѣгалъ на честьта на много жени, и въ рѫцѣтѣ на войскаритѣ му измрѣха много момчета и момиченца отъ Панагюрище. Войскаритѣ, които преминаха отъ тукъ за предѣлитѣ на Сърбія, откакъ ограбиха изъ селата много момичета и млади жени и ги обесчестиха насилственно, оставиха ги мъртви на мѣстото, дѣто бѣха шатритѣ имъ." („День".)

Силистра. „На 12 того Дунавъ довлече 19 души убити хора, навързани единъ за другъ; тѣ имале и билекчета на рѫцѣтѣ си. Подиръ малко ето че са зададе и друга вървулица отъ 12 души,

слѣдъ тѣхъ още двама—мѫжъ и жена . . . на сичкитѣ биле отсѣчени главитѣ имъ."

Видинъ „Нѣкой отъ изловенитѣ бѫлгарски бунтовници са наказаха тайно по най-мѫченически начинъ! ископавале трапища и ги заравяле живи! . . . " („Н. Бѫлгарія".)

„Когато сичкія балкански полуостровъ е екналъ отъ плачове и риданія на злочести майки, които оплакватъ горко своитѣ обезчестени и исклани рожби; когато съ хиляди малки дѣчица, остале безъ майки, тѫркалятъ са по улицитѣ и крѫстопѫтищата, пищятъ кански; когато свирепствата на турскитѣ башибозуци сѫ стигнале отъ истокъ до западъ и цѣлъ свѣтъ са напѫлни отъ тѣхнитѣ страхотіи; когато, пай-сѣтнѣ са расчю на вредъ, че въ Бѫлгарія цѣли бѫлгарски села горятъ на огань, жителитѣ имъ са избиха и имането имъ са ограби отъ мѫрзеливитѣ турци — тогава, думаме, Английскитѣ велики дѫржавници, сѣдятъ да си приказватъ въ камарата на лордоветѣ: „че тіе незнаеле нищо за тія работи"; а отсетнѣ, като имъ ги казале други, отговориле хладнокрѫвно: „обявенитѣ злосторства сѫ преувеличени, и че турцитѣ сѫ ги направиле за да си отмѫстятъ на бѫлгаритѣ, защото и тѣ струвале . . . „Човѣкъ да носи камачено сѫрце, пакъ би са нажалилъ, като чюва такива и толкова варварски свирепства, а какъ просвѣтена Европа са не смили? ! . . . Но ніе не трѣба да мѫлчимъ, трѣба непрестанно да викаме, дордѣ са намери, койгодѣ да ни чюе и да са смили зарадъ насъ."

. . . . , ...

„ . . . Отъ старо още е казано че: **милостьта, истината и правдата най-мѫчно преминуватъ презъ вратата на царскитѣ палати, и** до кога, о боже! ще владѣе това велико зло на земята? Въ онези великолѣпни сгради, камъ които сѫ обѫрнати слѫзнитѣ очи на миліони твои любими сѫзданія за управа, да нѣма милость, да нѣма правда, да нѣма истина!

Отъ преди петь вѣка да звечатъ вериги на шіята ни; отъ преди единъ вѣкъ да има чужди посланници въ турската дѫржава, дѣто сѫ биле очевидци на варваризма въ турско; отъ преди дванайсеть мѣсеци да са пролива крѫвь, за свобода, въ злочеста Босна и Херцеговина; отъ преди 4 месѣца да засвидѣтелствуватъ не само бѫлгаре, но и европейски консули; отъ преди три месѣца да вѫоружи турското правителство отъ глава до пети цѣло раз-

бойническо население, отъ преди три мѣсеца, думамъ, да са продължаватъ: огань, грабежь, кръвопролитія, опустошенія въ цѣли окрѫжія и области, да са изгорятъ съ стотини села, да са исколятъ 30,000 невини дѣца, жени, старци, да са напълнятъ тъмницитѣ съ 32 хиляди души; да проливатъ кървави сълзи повече отъ сто хиляди души, ограбени бити, ранени и оставени на полянята; и когато още слѣдватъ тія звѣрщини отъ башибозуци и рѣдовна войска, и когато цѣлъ свѣтъ са погнуси отъ тія варварщини, и сега още да сѣди турскія министеръ и да казва, че нѣмалъ официялни свецения за тія злоупотрѣбленія, а пакь Г. Дизраели да казва, че имало ги е, но тѣ сѫ престанале. И отъ устата на тѣзи два човѣци да седятъ, да чакатъ милиони хора милость, истина и правда!"

(Уводний членъ иа 'Н. Българія),.

А Българія въ черно чернило,
Богу са моли, цѣлъ свѣтъ проклина,
Въ пламенъ, въ тъмници и на бѣсило
И подъ ножъ остаръ чада ѝ гинятъ! В.

Пловдивъ. „Около 100 души учители и други първи хора са отсѫдиха на смъртно наказаніе."

Едирне. „Не стигаше на гърцитѣ, които като, башибозуци, и тѣ извършиха най-безчовѣчни работи, но тѣ непреставатъ още и отъ клеветитѣ си. Токуречи сичкитѣ ни първи хора по тѣхни клевети днесъ сѫ затворени. Правителството, безъ да придирва много, пълни тъмницитѣ». („День")

„50 души гърци съ единъ байрякъ са представиха днесъ предъ министерството за волницитѣ." („Тюрки".)

„Одринъ. „Единъ бѣше събралъ отъ Ески-заара до 50 момичета за да му жжнатъ. Една чета башибозуци ги връхлѣтва и, слѣдъ като ги обезчестяватъ, избиватъ ги до едно . . . Много чиновници са наградиха по нашія вилаетъ съ разни нишани. Мнозина отъ тѣхъ сѫ са отличиле съ страшни грабежи и убійства".

Видинъ. „Въ околностьта ни има много села изгорѣни. Вчера войскитѣ като видѣле нѣколко власи, които биле дошле по царска работа и биле съ калпаци, препознале ги за сжрби, нападатъ ги, до 15 избиватъ, а колкото са отжрвале нахвжргале са въ дунава и тамъ си останале. („День“)

„До кога щешь, порто, да злоупотрѣбявашь нашсто тжрпеніе! До кога щешь да мжчишь и затривашь най-невиннитѣ и най-добритѣ ни синове? До кога щешь да піешь крѫвьта на милитѣ ни рожби!“ — Така е дошло време да извика цѣлъ бжлгарски народъ: отъ прегжрбенія побѣлялъ старецъ, дору до най-невинното пеленаче, така е дошло време да извика отъ джлбочината на сжрцето си и младо и старо, и мжжко и женско, вь този вѣкъ на образованіето и цлвилизацiята“!

„Такива времена докачахме ніе бжлгаритѣ: ни животъ, ни имотъ, ни чесгь, нищо, нищо не принадлежи вече намъ! . . . На срѣдъ пжтя та срѣща голія, мжрзеливія и вжоруженъ читакъ, било въ село, било въ градъ, и та обира до сущъ; ако му са помолишь да ти не зема горнята дрѣха, той не ти оставя ни ризата, аке ли са пжкъ вжспротивишь, до тамъ ти е живота... Ако имашь у себе си нѣщо, біе та на убиване дордѣ го кажешь; обадишь го, пакъ та біе защо кріешь; нѣмашь ли нищо, пакъ та біятъ и убиватъ, защо да нѣмашѣ, и защо да не носишь. Когато са готви горкія бжлгаринъ да иде по работата си, макарь и на полвинъ часъ далечъ—на нива, на ливада, или на воденица, или по друга работа, трѣба по-напрѣдъ да прибере на около си своитѣ мили дѣчица съ трудолюбивата си сжпруга, да имъ са понаглѣда, да имъ са порадва, защото отива, но незнае какъ ще са вжрне и да ли ше ги види пакъ . . . ! Тжй било сега до 21 Априлія; но отъ тогасъ насамъ още по-страшно е турското тиранство! И самія Неронъ ако би видялъ, кжрвави сжлзи би пролялъ“,

(Гласъ отъ „Н Бжлгарія“.)

„Петъ деня подиръ пленеиіето на Т. Пазарджикъ, казува единъ чюжденецъ, отидохъ самъ да видя съ очитѣ си безчовѣчнитѣ дѣла около този градъ Като приближихъ до войскитѣ, видѣхъ напрѣдѣ имъ единъ купъ сребарни синджири, сахати, пржстени и други драгоцѣнности; този купъ бѣше до единъ метръ високъ, на около

му стояха войницитѣ. Единъ отъ тѣхнитѣ чиновници раздаваше или продаваше на другитѣ офицери тія нѣща съ една много долня цѣна . . . . Околнитѣ кѫщи бѣха развалени и съ кръвь упръскани. У една порутена кѫща преброихъ 7 тригодишни дѣца и 22 жени прободени съ баюнети. Около купътъ на горнитѣ вѣщи стърчаха нѣколко баюнети, на които бѣха набичени по двѣ глави и 4 рѫцѣ човѣшки. Една жена на 60 години бѣше потърколена татакъ по поляната. Кръвьта бѣше почервила бялата ѝ коса; едното ѝ око бѣше испръснато и провиснало, а войницитѣ са подиграваха съ този трупъ, безъ да са посвѣнятъ отъ главатаритѣ си, които имъ нищо не думаха. Видяхъ и една нѣжна рѫка, на която тритѣ пърста бѣха отрѣзани, види са за да извадятъ пърстенитѣ; съ мене ведно имаше още 20 чюжденци, които сички тія съ настръхваніе глѣдахѫ".

(Кореспонденція до в. „Франсе".)

„Дѣто видяхъ бѣсилата сѫ такива: Три дървени греди издигнати, горѣ сбрани и стегнати, съ единъ жѣлѣзенъ обръчъ, отдолу виси халка. на халката е прекарано вѫже, това вѫже мѣтатъ на шіята на осѫденія въ видъ на примка и послѣ го дръпватъ на горѣ. Тія, които бѣсятъ сѫ заптій, цигани. Единъ клѣтникъ осталъ живъ часъ и половина на бѣсилото, защото примката бѣше слаба. Едного обѣсиха янлѫшина, защото, безъ да са приглѣдатъ, залѣпиле на гърдитѣ му присѫдата на другъ осѫденъ. На едного отъ осѫденитѣ са скѫса вѫжето на два пѫти, заптіето дръпва пушката си и съ дръшката уби злочестія бѫлгаринъ, и сѣтнѣ пакъ го покачи на вѫжето. Турцитѣ съ камани хвъргатъ на злочеститѣ обѣсени, и дору тѣ издъхнатъ, мѫченически ги израняватъ."

(Пишатъ отъ Софія въ в. „Политикъ")

Турскитѣ звѣрства въ Батакъ.

(Изъ писмата на дописника на „Дейли Нюсъ" I. А. Макъ-Гахана).

Т-Пазарджикъ, 2-й августъ, 1876 г.

„Слѣдъ испращаніето на вчерашното ми писмо, азъ видѣхъ найстрашни работи на свѣта. Сичко, каквото са е казало до сега за турцитѣ, вѣрвамъ го; така и сичко, каквото може да са каже за тѣхъ отъ сега, е за вѣрованіе. Види са има въ звѣрствата на

свѣта една точка, отъ която по-нататаакъ не може да са иде и тамъ сравняваніе, прѣсмѣтаніе и мѣреніе не може да бѫде; турцитѣ дори и тая точка са надминале. Пѫтя е затворенъ отъ планини на страшни работи, задъ тѣхъ неможешь да видишь, па и нито желае нѣкой да отиде. Човѣкъ вижда за бесполезно да продължава да мѣри тия планини, осѣща, че е врѣме да са връща назадъ, и че доста нѣщо е видѣлъ".

"Нека да кажа сега, какво сѫмъ видѣлъ въ Батакъ".

„Кога приближихме до селото, видѣхме нѣколко кучета на едно бърдо. Завъртѣхме малко на страна отъ пѫтя и минахме по развалинитѣ на нѣколко зида и прѣзъ много градини, та слѣзохме съ коніетѣ си надолу камъ кучетата, които зеха да лаятъ страшно и послѣ са разбѣгаха наоколо. — На влизаніе въ селото не забѣлѣжихъ нѣщо извънредно, но малко по-нататакъ коня ми са препъна въ нѣщо; кога погледнахъ надолу, видѣхъ че той са спъна въ една човѣшка глава, обрастнала въ трѣва. Тая глава бѣше съвсѣмъ суха и твърда, и са виждаше, като да бѣше двѣ три годишна: така я бѣха оглождале кучетата. Нѣколко стѫпки по-нататакъ друга глава и до нея една часть отъ единъ човѣшки трупъ, и той сухъ и огложданъ съвсѣмъ. Колкото отивахме по-нататакъ, толкова повече ставаха коститѣ, труповетѣ и главитѣ, които тукъ не бѣха много оглождани отъ мѣсото: по тѣхъ още висѣха мѣса половина сухи и половина изгниле. На слизаніе отъ едно малко бърдо, рекохме да минемъ прѣзъ единъ ровъ, който са намираше на срѣдъ бърдото. Кога доближихме рова, отведнажъ сички си оттеглихме юздитѣ на коніете съ единъ страшенъ викъ: отдѣсно, подъ ногитѣ на коніетѣ ни бѣшо едно зрѣлище, което ни направи да са растреперемъ.— Единъ купъ глави, разбъркани съ кости отъ различни части на човѣшко тѣло; трупове цѣли изгниле, коса, дрипи и вънонѣли мѣса бѣха натрупани на единъ купъ, около който бѣше израсла буйна трѣва. — Вонѣеше насѣкдѣ наоколо. И тукъ кучетата бѣха нашле много храна".

„Въ срѣдата на тоя купъ азъ видѣхъ единъ тънакъ трупъ, облѣченъ въ риза, на главата една шарена момия и на нозѣтѣ везани чорапи, както носятъ бѫлгарскитѣ моми.—Погледнахъ наоколо, и земята бѣше покрита насѣкадѣ съ кости, които кучетата бѣха завлѣкле да ги глождатъ. На единъ раздѣлъ отъ 20 аршина надолу бѣше селото. Гледающецъ отъ коня, докарахъ си на ума

развалинитѣ на Херкуланъ и на Помпей. Погледнахме пакъ на купа, който бѣше прѣдъ насъ и пакъ глави и трупове; видѣхме, че сичкитѣ току-речи бѣха малки, и облѣклото имъ, което бѣше расхвърлено наоколо, бѣше повече женско.— И така сичкитѣ тия глави и трупове бѣха отъ жени и моми. Азъ можихъ отъ коня си да изброя до стотина глави, безъ онія, що бѣха натрупани подъ купа, и безъ онія, що бѣха распръснати наоколо по поляната. Главитѣ бѣха отдѣлени отъ другитѣ части на тѣлото, а труповетѣ бѣха сичкитѣ безъ глави. Въ развалинитѣ на първата кѫща, една жена сѣдѣше на одинъ купъ дрипи, клатеше са насамъ натамъ и пропѣваше съ единъ монотоненъ гласъ.—Въ обитіята си държеше едно дѣтенце, а друго едно по-голѣмичко стоѣше до нея мирно и спокойно и гледаше съ удивленіе на насъ. А тя нито ни погледна; дадохме ухо да чуемъ, какво казува, и тълковача ни преведе това: „кѫщата ми, кѫщата ми, милата ми кѫща, хубавата ми кѫща; мѫжа ми, мѫжа ми, горкія ми мѫжъ, милія ми мѫжъ; кѫщата ми, милата ми кѫща“... и така нататакъ повтаряше сѫщитѣ думи хилядо пѫти.

„Малко по-нататакъ стигнахме при друго едно нѣщо, което произведе въ насъ жалость и ужасъ. Тамъ видѣхме единъ трупъ на една млада мома, 15-годишна, която бѣше са прострѣла на пѫтя, и една часть отъ трупа ѝ бѣше заровена съ остатоцитѣ на единъ сѫборенъ зидъ. Тя още бѣше облѣчена въ риза; пищелитѣ ѝ бѣха обути само въ калци; но малкитѣ ѝ нозѣ, отъ които бѣха зети обущата, бѣха голи, мѣсото изсѫхнало, но токо-речи цѣла; имаше една голѣма рана на главата ѝ, а голѣмата ѝ черна коса, която имаше близу единъ лакатъ дълга, висѣше и бѣше разслана по праха. За забѣлѣжваніе е, че сичкитѣ женски тѣла, що видѣхме, бѣха само по една риза. Говорихме съ много жени, които прѣминале прѣзъ сичкитѣ тія мѣни на варварщината, и ето какъ ни ги описаха: Улавяле първень жената, сѫбличале я до риза, зимале каквато по-добра дрѣха намирале, както и сичкитѣ ѝ скѫпи нѣща. Послѣ я обесчестявале толкова души, колкото искале, и послѣднія или я убивалъ или я оставялъ, споредъ както му скимняло.

„Бройя на избититѣ дѣца въ това кланіе е голѣмъ. Тѣ чѣсто биле набождани на ножоветѣ. Приказаха ни мнозина очевидци, че видѣле малки дѣца да са носятъ по улицитѣ на ножове, както тукъ така и въ Панагюрище.

„Приближихме до черквата и училището. Земята тукъ бѣше покрита съ костници, по които висѣха още дрипи и части отъ вмонѣло мѣсо; въздуха бѣше тежакъ отъ воня, която ставаше по-силна, колкото отивахме на напрѣдъ. — Зе да става страшно. — Отъ едната страна бѣше училището, а отъ другата черквата. Училището, ако сѫди човѣкъ по зидоветѣ, отъ които една часть стояха още, е било една прѣкрасна голѣма сграда, въ която са могле да са учатъ до триста—четиристотинъ дѣца. — Подъ каманитѣ на развалинитѣ, които покриваха потона, нѣколко крака високо, лѣжаха коститѣ и пепельта на двѣстѣ жени и дѣца, изгорени живи помежду четеритѣ стѣни. Малко на страна отъ училището има една широка и дълбока яма. Тукъ въ тая яма сѫ са изгориле двѣстѣ тѣла, двѣ недѣли слѣдъ кланіето. Но кучетата бѣха изровиле една часть отъ тѣхъ. — Рѣката бѣше напълнила тая яма, та тѣлата плуваха въ тинята.

„Черквата не са виждаше твърдѣ голѣма; тя бѣше оградена съ единъ нисакъ камѫненъ зидъ и съ единъ дворъ около петдесеть аршина широкъ и седемдесеть и петь дългъ. Най-напрѣдъ не забѣлѣжихме нищо извънрѣдно, защото вонята бѣше толкова голѣма, щото не искахме нито да погледнемъ около насъ; но послѣ видѣхме, че черковнія дворъ бѣше натрупанъ съ камѫне и съ дрипи десетина педи по-високо отъ околнитѣ улици. Но, кога разглѣдахме по-добрѣ, видѣхме, че онова, което са виждаше, че е купъ отъ камѫне и отъ дрипи, то било единъ голѣмъ купъ отъ човѣшки тѣла, покритъ съ единъ тѫнакъ редъ камѫне. Сичкія черковенъ дворъ бѣше натрупанъ съ тѣла високо седемь осемь педи, и отъ тамъ излизаше оная страшна воня. Нѣколко недѣли слѣдъ кланіето била испратена заповѣдь да са заровятъ мъртвитѣ тѣла; но въ това врѣме вонята била много отровна, та не е било възможно да са испълни заповѣдьта, и дору е немогло да са стои близу до селото. Испратенитѣ хора за тая работа заровиле само нѣколко тѣла, върху които хвърлиле по-малко пръсть; така направиле и въ черковнія дворъ, покриле съ камѫне и съ дрипи голѣмія купъ на вмонялитѣ тѣла прѣзъ зида, безъ да влѣзатъ вътрѣ и си отиватъ. Отъ тогава кучетата си нашле работа, и сега са виждатъ да са подаватъ отъ тоя преголѣмъ гробъ, глави, рѫцѣ и ноги въ страшна бъркотія. Казаха ми че само въ тоя малакъ черковенъ дворъ има исклани повече отъ 3 хиляди души,

и това е за вѣрованіе. Тукъ бѣше единъ страшенъ изгледъ—изгледъ, отъ който на човѣка настрѫхноватъ коситѣ. Въ тоя купъ отъ тѣла имаше малки кѫдрави главички, счупени отъ тежкитѣ камѫне; малки краченца, колкото прѫстетѣ на човѣкъ и на които мѣсата бѣха изсѫхнале много отъ силната горещина. Малки дѣтешки рѫчици, прострѣни като за помощь: дѣца, които са умрѣле отъ страхъ на бляскавата ясность на сабитѣ и на окѫрвавенитѣ рѫцѣ на диви люди, които сѫ ги дѫржале и клале; дѣца, които сѫ умрѣле съ писакъ отъ ужасъ и отъ страхъ; млади моми, които сѫ измрѣле съ риданіе и съ молба за милость: майки които сѫ умрѣле, като са отивале да отбранятъ малкитѣ си рожби съ слабото си тѣло; сичкитѣ, тія лѣжаха въ единъ воняцъ купъ. Но сега сичкитѣ мѫлчатъ. Сега нѣма сѫлзи, нѣма викъ, нѣма плачъ, нѣма писакъ отъ ужасъ нито молба за милость. Жѫтвата гніе по нивята, а жѫтваретѣ гніятъ въ тоя черковенъ дворъ.

„Погледнахме вѫтрѣ въ черквата; тя бѣше почернѣла отъ огана но не бѣше развалена, нито много поврѣдена. Тя е една ниска сграда съ нисакъ покривъ, подпрѣнъ на тежки и нередовни сводове, подъ които едва може да стои човѣкъ правъ. Онова, което сѫзрѣхме отведнажъ, бѣше много страшно нѣщо. Твѫрдѣ много тѣла бѣха изгорени вѫтрѣ въ черквата, на които остатоцитѣ бѣха почернѣле, като вѫгленъ, и пѫлнеха половината, раздалечь отъ земята до тѫмнитѣ и нискитѣ сводове, които ги правеха още по-ниски по-тѫмни. Страшно бѣше да погледне човѣкъ на тоя изгнилъ купъ отъ човѣшки тѣла.

„Азъ никога не сѫмъ си вѫобразявалъ такова страшно нѣщо. Сички излѣзохме, като болни отъ тая страшна сграда, и благодарихме Бога, че са намѣрихме пакъ на улицата. Обиколихме селото и пакъ видѣхме сѫщитѣ ужаси съ стотини. Трупове на хора съ дрипи и съ мѣса вѫвонѣли висѣха още по тѣхъ; женски глави съ дѫлга черна коса са тѫркаляха по праха; кости на дѣца и на момичета бѣха расхвѫрляни на сѣкадѣ. Може да рече нѣкой, защо тоя народъ, който е сега въ селото не закопае тія трупове, глави и кости, а ги оставя да ги глождатъ кучетата и коткитѣ? Мнозина, които можиха да распознаятъ коситѣ на роднини и пріятели, мѫчеха са да са закопаятъ, но нѣмаха съ що, и освѣнь това, бѣха слаби и умираха отъ гладъ. Па и повечето отъ осталитѣ живи сѫ жени, които на-

праздно са мжчаха да държатъ тѣлата на любимитѣ си покрити съ малко прьсть.

„Отъ 8 до 10 хиляди жители, що е имлъ Батакъ, сега на-да-ли сж останале до 1200—1500 души. Тѣ нѣматъ мотики даископаятъ гробища, нито сила иматъ да копаятъ, та да закопаятъ жертвитѣ. Отъ сичкитѣ звѣрски груби и страшни работи, що са извършиле турцитѣ, кланіето въ Батакъ е най-страшното! Отъ сичкитѣ безчовѣчни работи, що са направиле турцитѣ, най-лудата и най-глупавата е, дѣто са оставиле тѣлата да лежатъ и да са търкалятъ по пжтищата цѣли три мѣсеца; но и това е направено съ цѣль; тіе никога не са мислиле, че европейцитѣ ще додатъ да си завржтъ носа и въ това село, отстраненно отъ пжтя така, та кинически казуваде, че тѣзи християне не сж достойни за заравяніе, и нека ги изядатъ кучетата.

„Попитахме за главитѣ и за коститѣ, що видѣхме на могилата кога да влѣзохме въ селото, и дѣто кучетата бѣха зеле да ни лаятъ — казаха ни че тіе сж коститѣ на 200-тѣ млади моми, които бѣха хванати и нарочно задържани за по-лоша честь отъ смжрть. Тія злочести моми биле задържани; сички биле въ ржцѣтѣ на тѣзи звѣрове нѣколко дни, защото изгоряваніето и оплѣняваніето на селото не е станало за единъ день; а въ това врѣме тія истеглиле сичко, що можале да търпятъ тія сироти слаби моми въ ржцѣтѣ на тія кръвници диваци. — Когато селото са оплѣнило и изгорило, когато родителитѣ и пріятелитѣ на тія невинни сжщества биле исклани, тогава сиротитѣ, биле уловени, и въ най-ясната видѣлина на деня подъ ясното и засмѣното небе, хладнокръвно са биле посѣчени, и главитѣ имъ сж нахвърляни на единъ купъ и сж оставени да гніятъ.

„Таково едно ужасно зрелище азъ никога не сжмъ си въобразилъ, нито са надѣвахъ да видя“.

I. А. Мак-Гаханъ.

Пакъ за Батакъ.

„Чорбаджи Тржндафила набодоха, живъ на колъ, обиколиха го съ вършина и го запалиха. Тежкитѣ жени пробождаха, распаряха имъ кореметѣ, та вадяха дѣцата отъ утробата имъ, набождаха ги на ножоветѣ си и са расхождаха съ тѣхъ. Училището изгориха съ 200 дѣца и жени, които бѣха са скриле тамъ. Други кжщя, дѣто са бѣха скриле по 20, 30 жени, изгориха са съ сичкитѣ хора.

Останалитѣ тжрсѣха да са скріятъ въ черква и въ гробищата, но башибозунитѣ са прекачиха презъ черковната сграда, затвориха ги вжтрѣ и ги избиха. Газътъ, сламата и свѣщитѣ са употрѣбиха за запалваніе на сградитѣ и на черквата, а ножоветѣ и пушкитѣ довжршиха останалото. Младитѣ моми, които бѣха заведени вжнъ отъ селото, откакъ претжрпѣха варварско нагилваніе, бидоха исклани.

„Азъ обидохъ Батакъ на 20-й юлія.“

Г-нъ Скайлеръ.

. . . .

„Въ исторіята не сжществува дѣло по варварско отъ колкото истребваніето на христіянитѣ въ Бжлгарія заповѣдало са отъ правителст. на Цариградъ! Хиляди жени, дѣца и старци сж биле исклани, обезчестени, набити на колъ, опечени отъ дивитѣ звѣрове, наречони турци и черкези.“

„Ужасъ и трепетъ!! Перото са отказва да описва турскитѣ свирепства. . .“

(Отломакъ изъ адреса на Бжлгарскитѣ Емигранти до Лордъ Русела).

(Н. Бжлгарія 4 Ав.)

Кореспондентина на „Даили-Нюсъ“.

„Въ Пловдивъ, опровергава турскія рапортъ вжрху жестокитѣ свирепства въ Бжлгарія. Той казва, че турскія рапортъ е много на криво и похатжръ изложенъ; той потвжрдява, че турската рѣдовна войска е носила на байонетитѣ си 3000 дѣца въ Панагюрище. Сжщата войска е убила 1000 дѣца въ Янболъ. Единъ човалъ пжленъ съ дребни глави е билъ изсипанъ предъ кжщата на италіянското консулство въ Пловдивъ.“

„Нѣма на свѣта по-злочеста сждба отъ сждбата на бжлгарина въ балканскія полуостровъ. . . Еничерското и делибашиското варварство на турцитѣ, за което ни расказваха нашитѣ дѣди и бащи, остава нищо въ сравненіе съ днешнитѣ жестокости и свирепства, съ които

сж отличиха турцитѣ въ 19 вѣкъ, предъ очитѣ на образована Европа. Отмжщеніята щжтъ родятъ по-страшни боеве.... Въ 19 вѣкъ турцитѣ гордо угрожаватъ цѣла Европа, но въ тѣхната гордость са заключава смжртьта имъ. Бжлгаритѣ отѣгчени съ извжнрѣдни даждія; тжрговіята имъ унищожена; чорбаджіитѣ имъ цѣли турци; духовенството осиромашало, това е вече що доказва отчаеніе.“ („Н. Бжлгарія“)

—

Вжзваніе отъ Гарибалди изъ капрера до балканскитѣ славяни.

„Бой противъ угнѣтателитѣ! Бой противъ онія, които ви отнематъ имота и бесчестятъ женитѣ! Дипломацията не бѣ въ сжстояніе да прекжсне толкосъ кланія. Трѣба да си идатъ азіатскитѣ орди въ своето отечество! Тѣлесно немощенъ, поздравляватъ славнитѣ борци за источната свобода.“ („Застава“)

„Отечеството на бжлгарина, което до вчера бѣше покрито съ хубави градове, села и паланки, въ които са издигаха какви-годѣ храмове на музитѣ, издигнати отъ неговата собственна сила, днесъ това наше отечество са облѣ съ кржвь, сичко въ него стана на прахъ и пепелъ и нищо друго са не види тамъ, освѣнъ да стжрчатъ обгорели камнже, димъ и прахъ на толкози сиротински, богуслужебни и училищни домове. Уви! Кжрвавъ примѣръ ще остане въ страницитѣ на всемирната исторія, и до толкозъ ужасенъ, каквото тя до сега не е записвала. . . .“ («Н. Бжлгарія»)

Звѣрскитѣ дѣла на Хафжзъ-пашовитѣ войски.

„Перущица бѣше едно село добрѣ уредено и напрѣдваше, на което жителитѣ бѣха сичкитѣ бжлгаре. То бѣше расположено при политѣ на Доспатъ (Родопъ), три мили на югъ отъ Пловдивъ. Перущица имаше 400 кжщи съ 3500 жители: тамъ имаше 2 черкви и 2 училища. Наскоро това село бѣше основало едно земледѣлческо общество и бѣше сжбрало доста голѣма сума за издржаніето на едно земледѣлческо училище............

„Приземанието и ограбванието на Панагюрище, дѣто редовната войска игра най-важната роль, са извършиха съ най-голѣма безчовѣчность: току-речи нѣма жена или мома отъ селото, която да избѣгна насилието, но твърдѣ мжчно е въ това отношение да научи човѣкъ сичко подробно; а то най-много зависи отъ срама, който принуждава женитѣ да говорятъ за това, що е стидно върху честьта имъ и отъ отвращението, което иматъ човѣцитѣ да са произносатъ за пѣща, относително до женитѣ имъ сестритѣ имъ и джщеритѣ имъ. Въ Панагюрище жителитѣ не можиха да ми искажатъ итинната и да ми наброятъ много случаи отъ тоя родъ, извършени съ жени и моми.

„Между жертвитѣ на турското сладострастие е и Райка, учителката, която затварятъ въ кжщата на мюдирина, който я насили отъ своя страна и дору я мжчи. Това са доказа въ присжтствието на доктора отъ тжмницата и прѣдъ много други лица. . . .

„Между другитѣ варварски работи, азъ ща спомена за слѣднитѣ: Тодоръ Хаджи Пѣювъ, старецъ на 85 год. го обесчестиха въ черковния олтаръ, подирь го заклаха и изгориха тѣлото му. Единъ слѣпъ старецъ, Данчо Стригаловъ, го вързаха въ кжщата му и послѣ го изгориха живъ. Единъ другъ старецъ, общъ благодѣтель, за милостьта на когото свидѣтелствоватъ и турцитѣ и християне, на име Златко Богадиевъ, му извадиха очитѣ, послѣ го заклаха и изгориха. На попъ Нестора единъ войникъ прерѣза му пржститѣ. Отъ 8-тѣхъ селски попове, четворицата ги убиха. Сичкитѣ черкви са растуриха; труда, що си дадоха да ги осквернятъ, доказва на каква голѣма стжпень е ненавистьта на мусул. камъ християнитѣ. Подъ олтаря и подътъ на черквата св. Богородица ископаха голѣми трапове да търсатъ имание. Тѣлата на много дѣца са ископани съ сжщата цѣль и хвърлени послѣ на кучетата.

„Хафжзъ-пашя, като привзе Панагюрище, отиде въ Петричь (339 кжщи), и го изгори. Петричь остана въ ржцѣтѣ на башибозуцитѣ 10 дни. Повече отъ 88 души бжлгаре са убиха въ това село и дѣцата са мжчиха съ най-безчовѣченъ начинъ. Хафжзъ паша сжщо оплѣни и изгори съ редовната войска селата Мечка, Мухово. Баня, Попинци, Бжта, Раковица и много други.“

Копривщица. „Хафжзъ-паша, прибира прѣзъ нощьта сичкитѣ жители отъ града, за да имъ иска оржжието; той ги държава

цѣла нощь, между това башибозуцитѣ обираха кѫщитѣ и безчестяха женитѣ, подъ предлогъ, че уштъ търсяле орѫжіе.

„Кога азъ пристигнахъ въ този градъ населеніето не ми каза явно за обесчестяваніето. но на другія день пріехъ една депотація отъ най-почтеннитѣ жени у градеца—и тѣ ми подадоха единъ адресъ, съ който доказваха, че дордѣ мѫжете имъ биле презъ нощьта въ конака, тѣхъ обезчестявале отъ войницитѣ, но ги било срамъ да кажатъ“.

(Изъ рапорта на Г-на Скайлера).

Боже! отхвърлилъ си ни: распрѫсналъ си ни: разгнѣвалъ си са: обърни са къмъ насъ. (Псал. Давид. 59 Ст. 1)

Какъ да наречемъ Васъ о злочести, и съ кои нещастни въ свѣта да ви сравнимъ? Да ли ви сравниме съ безбройнитѣ жертви на инквизиціята? но ето тамъ убиваха, изгаряха, коляха, сѣчаха само възрастни хора. Дали мѫченици? но тука виждаме по-страшни мѫчители отъ Діоклитіана, Нерона и Максимліана; тогашнитѣ мѫченици сѫ имале за цѣль да защищаватъ вѣрата; тѣ са представяле предъ царіе, предъ игемони предъ сѫдилища, и явно въ очи ги изобличавале за заблужденіето имъ, та за това тѣ самоволно са предаваха и търпеле мѫки за името христово; най-сѣтнѣ и крѫвьта си проливале за вѣра. Но тукъ, боже мой, що виждаме? За чіе име са пролива толкова невинна крѫвь? дѣ са отсѫждатъ тія клѣтници? кой ги отсѫжда? и защо? А какви сѫ биле тѣхнитѣ мѫки? Долища и канари, гори и горски дървета, небо и земя сѫ тѣхни свидѣтели, тѣ мълчатъ, и тѣ до вѣка не ще ни отговорятъ и да ни кажатъ какви ли страшни плачове, какви ли жални молби са цѣпяли дърво и камакъ, и съ какви ли предсмъртни мѫки са издѫхвале тія, на които и до днесъ коститѣ имъ може да са търкалятъ по долищата и по брѣговетѣ на рѣкитѣ! . . .

„Извънъ обезчяди ножъ, у дома смъртъ.
„Чуха дѣто въздишамъ тамъ, нѣма кой
„да ма утѣши, сичкитѣ ми непіятели са
„зарадваха. (Плач. Іерем. 1-20).

Рахилъ! Рахилъ. скрепи вече сълзитѣ си и не плачи

надъ твоитѣ нещастни дѣца, исклани отъ дѣтоубіеца Ирода; престани да ги оплаквашь и утѣши са, защото сждбата на толкози исклани сега невинни дѣца е погрозна, по-ужасна отъ тая на твоитѣ петь рожби! Дѣца, дребни и едри, подобни на застрѣленъ ловъ, що ловеца оставя да пжрпа или да рита изъ тржнака, безъ да го поглѣдне, безъ да му отрѣже главата за да са не мжчи—тжй са биле избити хиляди дѣца: бити, пребити, недобити, клани, недоклани и оставени да са мжчатъ. Нѣмало е за тѣхъ майка, коя своитѣ мили рожби поне мжртви да прибере, да си ги скжта и, на познато мѣсто, въ черна земя да положи и шепа пржсть на очи имъ да хвжрли; нѣмало е майка, коя да доде надъ черно гробче, да си вощеница на черна купчина забучи и да си мила рожба оплаче!

И да ли ще има кой да разскаже на тѣхни оживели родове, какъ и съ какви мжки немилостивъ врагъ е измжкналъ душицитѣ имъ? Да ли е имало кой да чуе тѣхнитѣ писаци, да обади съ какви страхотій е отсѣкалъ врагъ живота на тѣхни майки, бащи, сестри, братя! Нѣма! нѣма жива душа, освѣнъ едни кучета у запустели дворове, пжлни съ кжрвави лешове, грозно віятъ, Тукъ мжжъ избоденъ, до него млада невѣста обезобразена, тамъ дѣтински главички потжрколени, а по-нататакъ части отъ човѣшки членове и ставици насечени и расхвжрляни! О! Зажуми, читателю, зажуми, защото не е за глѣданіе една такава кжрвава картина!

А ти слжнце, още тжрпишь, още грѣешь, още топлишь и оживотворявашь една такава страна, дѣ сички твои благодѣянія са тжпчатъ подъ кракъ, дѣ твоитѣ зари другъ пжть сгрѣваха наросената съ божа росица зелена трѣва, отъ коя искарваше сѣкакви благоуханія, а сега тамъ твоята топлина подига зловоненъ смрадъ отъ наросената съ човѣшка крьвь трѣва и поразява сичко живо на около? Ти слжнце, още свѣтишь на тія които, вжсползувани отъ свѣтлината ти, не са посвѣниха да осквѣрнятъ и домове, посвятени на тогова

който държи тебе и сичката вселенна? . . . Но не, ти трѣба да свѣтишь, защото безъ тебе не би са испжлнило праведното божіе отмжщеніе; трѣба да свѣтишь за да просвѣтишь и отворишь затворенитѣ и затжмнели очи на заслѣпенія свѣтъ, за да види и добрѣ да разбере какви зміи и гущери сж биле вгнѣздени въ тая отъ Бога благословена земя, въ тая плодоносна европейска страна, коя би са обжрнала на земній Рай, ако тія змій и гущери не биха биле покровителствувани отъ . . . . . .

Зміи, рожби ехидни! Какъ ще избѣгнете отъ осжденіето на пакжлътъ?

(Маттей Г. 23. Стих. 33).

ЕСЕНЬ.

Дунавъ.

Ахъ, лѣй се, Дунаве, широкъ, безбродній,
Прехвжрляй си волни пѣнливи горди, —
Величественъ е твоятъ видъ!
—
Ала защо ли си тъй развълненій
Между брѣжища други пжть засмѣни
Но днесъ съсъ изглѣдъ жаловитъ?
—
Защо ти сж водитѣ тъй пѣнливи,
Защо сж тъй размжтени, бѣжливи
И гнѣвно плискатъ твоятъ брѣгъ?
—
Защо изкачашъ ти извънъ лѣглото?
Защо си мрьщишь жалостно челото?
Защо си мраченъ, Дунавъ драгъ?
—
Ахъ, ти презъ деветъ ми гори високи
Течешъ, презъ деветъ ми поля широки
Далечь отъ чюждитѣ страни.—
—
Кажи ми, Дунаве, съ твой гласъ бурливій
Да ли и за напрѣдъ въ тозъ миръ красивій
Ште се така свирепствува?
—

На злоба и смъртьта престрашній геній?
На дълго ли щжтъ бждатъ кърви лѣни
 На най-изрядни сжщества?

—

Преста ли ще злочестното сираче
Съ вдовица клѣта жалостно да плаче
 За своя убитъ бащица въ бой?

—

И до кога въздишка, съ плачоветѣ
Щжтъ се издигатъ даже до небет
 На тезъ, що губятъ милій свой?

—

И майка сълзи кат' пролива
Да търси свойта рожба обичлива
 Изъ кървавитѣ трупове?

—

И младата, що чуденику китка
Кат' віе, чака го отъ битка
 Съ растурано . . . врѣло . . сьрце.

—

Пріими вѣсть ужасна; той загина! . .
Но думай, Дунаве, да ли начина
 Деньтъ що въ Божіи хубавъ миръ.

—

На мѣсто огънъ и желѣзо адско
Да са вцари вскдѣ съгласіе братско
 Наука щастіе и миръ;

Вазовъ.

Есень е вече, лѣтото измина. Днитѣ ставатъ по-весели, по-пріятни. Рѣдко биватъ такива есенни дни; много пжти есеньта захваща съ джждове и калове и свжршва съ студъ и снѣгъ, а сега, тая година, тя мяза повече на пролѣть. Сутрѣна слжнцето си изгрѣва величественно помежду колосални червени зари, изгрѣва си и си слѣдва своето великолепно дневно шествіе, безъ да му са испречи ни най-малко облаче. Кадѣ пладнѣ една умѣренна топлинка помага да зрѣе още по-хубаво чернія гроздъ и дачервенѣе още по-хубаво трайната зимна ябалка—с и н а п к а; а надзечеръ единъ тихъ хладенъ вѣтрецъ гони изъ лозя, изъ градини, една сладка миризма, коя прави вжздуха чистъ и прѣсенъ. Нощя по ясно небе

изгрѣва пъленъ мѣсецъ, изгрѣва надъ гори и залазя задъ гори, а слѣдъ него миліони звѣзди блѣщятъ, трѣптятъ по синеватія небосклонъ, като свѣтли брилянти. Хубость, и горѣ по небето, хубость и долу по земята; но защо сѫ тія хубости по тія мѣста, дѣ нѣма кой да имъ са радва, кога този, който трѣба да са ползува отъ тѣхъ, той е сега безчувственъ, убитъ смазанъ? Пусти и страшни сѫ за него тія очарователни страни, и той не смѣе нито да излѣзе да имъ са порадва, нито пѫкъ иска да ги глѣда. Прибралъ са въ града си или въ селото си, но и тамъ го не сдържа; затворилъ са, заключилъ са въ кѫщата си, но и тукъ стой като на тржнъ; единъ день му са чини, като цѣла година. Като слуша на около си за по-голѣми и по-страшни пакости, нему не е на очи нито добитокъ, нито имане, нито кѫща, нито покѫщнина; той желае и са моли на Бога само да може да прекара този огань, здравъ и читавъ съ дѣцата си, че сѣтнѣ, той е вреденъ сичко пакъ да си набави. На този часъ това го благодари и радва, че е въ кѫщата си и при дѣцата си; но беспокоенъ ли е? Сладакъ ли му е хлѣба, какавъ му е сѫня? той самси знае. Хлопнѣ нѣщо, той трепва: пукне ли пушка, той цѣлъ са растреперва и захваща да шумоли изъ кѫщѣ и да глѣда въ коя дупка да са заврe съ дѣцата си, та по-скѫпо да продаде живота си.

Може, читателю, и дай Боже, дано да може, да бѫдешь въ охални дни и години като прочиташъ тія отчаенни рѣдовци, и ти тогива ще кажешь: „Ма'ла пѫкъ страшливи биле тогава нашитѣ бѫлгаре; онзи който ще да убива и той не е ли съ душа, и той не ли трѣба да са бой, беки него го куршюмъ не хваща, ножъ не пробива? Нѣмало ли у нашитѣ пушка и ножове?“

— Наистина, имало е у нашитѣ и пушки, и ножове, и сѫрце, и сила, ти отговарямъ азъ читателю, но постой, тѫрпи малко, и азъ да та попитамъ, та ти ми отговаряй.

Живѣялъ ли си ти съ години между единъ варварски народъ, подъ турска власть, ножа да е надъ главата ти и турчинъ да та застрашява още дордѣ си билъ въ матерната си утроба? Прекарвалъ ли си ти такива зли години, въ които да живѣешъ не на поляната, но средъ единъ многолюденъ градъ, населенъ повече или по-малко отъ турци, които само да гледатъ единъ гяуринъ да са поупрѣ, или да вдигне рѫка, че да викнатъ вѫрху цѣлото бѫлгарско население: „гяуритѣ дигнаха глава; ставайте да ги исколимъ“!!

Прекарвалъ ли си ти такива дни, въ които, вечеръ кога са раздѣляшь отъ пріятелитѣ си, да са прощавашь съ тѣхъ, като че ли нѣма да осжмнешь на утрѣньта?

Сѣдалъ ли си ти нѣкога да вечеряшь съ твоитѣ най-мили и драги, които като си ги поизгледашь край софрата, облѣе та една врѣла вода, додатъ, че ти са нарѣдятъ хапкитѣ на гжрлото, и ти преджвчешь премляшешь, на двѣ на три, па са оттеглишь на страна, замислишь са, почакашь дордѣ си лѣгнатъ сички, идешь надъ глава имъ, и пакъ ги изглѣдашь нажалено, држпнешь са на страна и скритомъ оплачешь и тѣхъ и себе си прижвѣ?

Ставалъ ли си ти сутренъ ранѣ съ зашамадена глава отъ безпокойно спаніе и на мѣсто да благодаришъ Бога, че та е упазилъ живъ и здравъ презъ нощьта, а то да проваляшь себе си и да си казвашь: по-добрѣ би било да сжмъ заспалъ отъ вѣчнія и да не усжмняхъ!

Тржгвалъ ли си ти на пжть, по работата си, слѣдъ една жива раздѣла съ своитѣ си, и като са отдалечишь, на сека крачка да срѣщашь подобнія си, брата си, обранъ, нараненъ, по-нататакъ другиго убитъ, когото носятъ, а още по-нататакъ кржвника, на когото отъ ножа още кржвьта капе, па да са смаешь, да ли напрѣдъ да вжрвишь или назадъ да са връщашь?

Запиралъ ли си са ти, най-сѣтнѣ, щешь не щешь, въ кжщата си, дѣто нито ти е еденіето, нито ти е спането, нито деня—день, нито нощьть—нощь? а това не сж дни и недѣли, но мѣсеци и години.

Не, читателю, не можъ да ни обвинишь за страшливци; въ такива обстоятелства, колко и да е нѣкой сжрченъ, той се ще да са обезсжрчи, ще бжде страшливъ: днесъ трепне, утрѣ трепне, днесъ страхъ, утрѣ страхъ и току го видишь че капналъ като червоедна круша.

Зима са задава, страховетѣ се си слѣдватъ, но и злинитѣ не преставатъ. Снопи на кржхце още стоятъ по нивжта и тамъ ще си угніятъ. Лозя, въ кои други години по това време са чувахѫ песни, отъ хора весели, сега на сѣкадѣ посжрнало, сѣкашъ е страшна пустиня; гроза ти е да влѣзешь въ лозята, отъ тросќотъ са земята не види, джлги лозини, неповжрзани, растлале са, увиле са една о друга, отдолу имъ едри гроздове въ пржстьта са заровиле; тамъ тѣ щжтъ си укапятъ и уплуятъ; а горкія, дожи-

вѣлъ бѫлгаринъ, чака и са надѣва, кога ли ще той добъръ день да види.

До кога Владико святій и истинній не сѫдишь и не отмѫщявашь кръвьтъ ни отъ живущитѣ на земята. (Откровен. Гл. 6—10).

Изъ вѣстницитѣ.

Септемврій.

„Истина е, че много лошевини и страхове е прекарвалъ този народъ въ растояніе на толкова вѣка; теглилъ е той и отъ своето невѣжество, но по нѣкой пѫть съ удоволствіе е виждалъ и да му са усмихва сѫдбината, но ни единъ пѫть, сѣкашь, той не са е намѣрвалъ въ таково положеніе, каквото днесъ прекарва! И можемъ ли да го скріемъ? У него не остало ни сърце, ни духъ. Приключеніята, които са случиха презъ тѫзи година въ нашето отечество, сѫ наистина отъ естество да докаратъ човѣка въ отчаяніе. Тамъ дѣто захване да са прѣлива човѣческа кръвъ, праведно било или неправедно, и самото естество погрознява, а камо ли човѣкъ, който не глѣда около си друго освѣнь опустошенія, да не доиде въ отчаяніе и да не предпочете отъ сичкото си сърце смъртa! Въ такива обстоятелства отпадва и, вмѣсто да работи, той сѣди размишлява и укайва миналото си що-годѣ добрувaніе.“ („Напрѣдъкъ“

Писмо отъ Лейди Странгфордъ до В. Таймсъ Септемвр. 1876.

....

„Тукъ въ Бѫлгарія, дѣто сѫмъ дошла да принеса помощь, събрана отъ Англія, на страждущето човѣчество. гледамъ, че нуждитѣ са много голѣми. Не са иска само хлѣбъ, но и облекло, и да са построятъ кѫщи, а и това не стига; трѣба не само да са оттърватъ тія нещастни отъ гладъ и отъ студъ, но още и да имъ са помогне за да можатъ за въ бѫдѫще сами да си набавятъ нуждитѣ. Тѣ иматъ нивя, но нѣматъ добитъкъ...... Единственната ми цѣлъ е да са принесе едно милостиво облегченіе на тія, кои би загинале безъ нашата помощь. Нѣка не губимъ едно многоцѣнно време, въ което да питаме кому какво зло са направиле тѣзи хора. Тѣ сѫ биле ужасно злоупотрѣбени. Нека ги избавимъ отъ върлія студъ и отъ глада. Нека бѫдемъ христіяни, а не кръстоносци. Нека испълни Англія камъ страждущето човѣчество длъжноститѣ.

Цариградъ. Септемврій.

„На 8 того замина за Москва Панагюрската учителка Райна П. Футекова. Тая Райна е изработила знамето на панагюрскитѣ станици и сама го е носила на коня си, като предвождала станіето. Когато я хванале турцитѣ, завеле я при главнія си комендантинъ, който, отъ-като осквернилъ и тая отлична бжлгарска геройка, заповѣдалъ да я накитятъ за подбивъ, да я разкждатъ изъ града Т. Пазарджикъ и да викатъ: „тая е бжлгарската царица, глѣдайте я“. Слѣдъ това откакъ притжрпяла много люще мжки и теглила, бѣдната Райна била захвжрлена въ една грозна тжмница, отъ-дѣто я избавила американската комисія, която бѣше проводена да издири точно турскитѣ варварства въ Пловдивскія санджякъ. Спорѣдъ желаніето на Райна, тѣ я испроводиле за въ Русія“. („Н. Бжлгарія“)

Одринъ 30 Септ.

„Отъ день на день по-застрашително става положеніето на сички ни. Турцитѣ на вредъ говорятъ, че ще исколятъ гяуритѣ. Софтитѣ, агитѣ и бейоветѣ вдхватъ ненависть камъ христіянитѣ; за това и не знаемъ като замржкнемъ, да ли ще осжмнемъ. Преди една недѣля сж хванале отъ тайната полиція около 20 башибозуци и софти, обрхжени въ джаміитѣ, дѣто са готвяле нея нощь да захванатъ кланіето; въ испита имъ са доказало, че около 150 души биле готови за да ги послѣдватъ. Селата страдатъ още по-злѣ. Помощь нѣма отъ никадѣ“. („Напрѣдъкъ“.)

Цариградъ 8 Октом. 1776.

„Ужасно е положеніето ни; ако замржкнемъ незнаемъ да ли ще осжмнемъ; тжрговіята ни и малката ни индустрія са намѣрватъ въ застой и разстройство, като отъ кжщата си на вжнь не можемъ да излѣземъ; гладътъ лежи на вратата ни и ніе не знаемъ на кой богъ вече да са молимь, не за спасеніето на душитѣ си, а за упазваніето и на самія си животъ който е най-драгоцѣнното нѣщо на тоя лжжовенъ свѣтъ! Отъ обири, убійства и сѣкаквъ видъ злоупотребленія не можемъ да отворимъ очитѣ и да припечелимъ петь пари за да прехранимъ челядитѣ си и да наплатимъ тѣжкитѣ си давнини, а камо ли да помислимъ, че и ніе сме народъ и като народъ да са погрижемъ за друго едно по охално поминуваніе?! Помогнете ни, избавете ни отъ черкези и

други разни злосторници! викаше до едно време нашія народъ въ отчаяніето си, и днесъ, той вече зле смазанъ, и като отъ гръмъ поразенъ, са изведнъждъ потаи: глухо мълченіе настана, и само отъ време на време са зачува ед[illegible] тешко стенаніе, подобно на гласа, отъ хвърленія низъ висока канара и поваленъ въ умирающе положеніе юнакъ!" („Напрѣдъкъ")

Свищовъ. „Извѣстно ви е за дѣто Ново село, Гъбени, Батушево (въ Севліевско) сѫ разрушиха безмилостиво, по наставленіята на турското правителство, отъ нѣкого си Дели-Неджиба, който съ своитѣ диви орди опустоши тія села преди 3 месѣца. Осталитѣ злощастни фамилій дойдоха у града ни да си испросятъ дрѣхи. храна за зимѫсъ. До колкото можиха нашитѣ граждани спомогнаха имъ. Като си отиваха за да са подслонятъ подъ полуизгоренитѣ си кѫщички, немилостивата черкезка породица ги срѣща въ пѫтя, обира женитѣ (мѫже нѣмало съ тѣхъ, защото тѣ сѫ исклани), зематъ имъ брашенцето и ги подхвърлятъ на найсрамни и грозни бесчестія. Женитѣ плачешкомъ дойдоха въ града. Звѣрътъ, Дели Неджибъ, са награди. Той е сега въ Руссе и чака обещанната си служба — каймакаминъ, а чифлика му е пѫленъ съ добитакъ на бѣднитѣ селени отъ поменатитѣ села."

(„Н. Бѫлгарія")

—

Панагюрище 10 ок. „Честолюбивата жена Ташена Манева не можи да истърпи нанесѣното ѝ обесчестяваніе отъ башибозуцитѣ предъ 3. мѣсѣца. Тя отъ като видяла, че ще роди незаконно дѣте, и като си помислила какъ ще поглѣдне свѣта и мѫжа си, който билъ отишелъ преди 3 години въ Анадолъ овчаринъ на царскитѣ овце, за то сторила намѣреніе да не живѣе вече. Тя си опрѣделила единъ недѣленъ день, въ когото да са упрости съ свѣта; зела малкото си дѣте за рѫка, споходила сичкитѣ си пріятелки и роднини, и като са прегърщала съ сичкитѣ думала: „Прощавайте ма, азъ вече не искамъ да живѣя такъвъ животъ." По-напрѣдъ си приготвила сюлюменъ да са отрови, и вечерьта привикала сичкитѣ си дѣца, прегръщала ги, цѣлувала ги нарѣдъ и до колкото можала поучила ги, какъ да животеятъ. Голѣмото ѝ момче са усѣща, намира сюлюменя и го распилява. На другія день. слѣдъ като распратила дѣцата си по-голѣмитѣ на вънка, заключа пѫтнитѣ врата, провеся вѫже на едно дърво и са обѣся

Това стана на 1 Августа. Жената бѣше 35 години съ 4-дѣца.‘
(„Напрѣдъкъ“)

Тжрново. Отъ Ново село, Батушево. . . . хората мржтъ гладни и отъ студъ по горитѣ, ...рцитѣ имъ изгориха кжщитѣ. Правителственнитѣ бирници ги намиратъ и въ гората да сжбиржтъ данокъ. („Н. Бжлгарія‘)

—

Писмо на Леди Странгфордъ, съ дата отъ 3-окт. поместено у в. „Стара Планина‘.

„Селата сж глухи, говори писмото, нито шумъ, нито гласъ са чува въ тѣхъ; азъ можа истина да ви кажа, че не видяхъ усмивка нито у едно дѣте. . . . Г-нъ Кларкъ, ходи отъ село въ село; той ѣде сухъ хлѣбъ отъ нѣколко недѣли, минува стржмни планини. . . Хората са виждатъ само кожа и кокалъ, лицата имъ набжрчени, отъ слабость, като вжрвятъ залитатъ. Когато имъ раздавахме по една рагозинка, тѣ идѣха при насъ учтиво, правеха си мѣсто единъ на други, безъ да са увиратъ, преварятъ или каратъ, само тихичко плачеха и ни цалуваха ржка на сѣки подарокъ. Окаянни сжщества! тѣ имаха само по малко сухъ хлѣбецъ и пакъ намираха да ни утрупатъ съ грозде и орѣхи, и не рачаха да имъ откажемъ. . . Нищо друго нѣма освѣнъ грамади камани изгорени, почерняли. Мѣстото е очистено отъ човѣшки останки, но още представлява ужасенъ изглѣдъ. Хората живѣятъ въ колиби отъ слама и джски, презъ които джжда и вѣтара свободно минуватъ. Дордѣто живѣя, нѣма да забравя двата деня, що прекарахъ въ Батакъ, и каквото видяхъ и чухъ тамъ. . . . По-пжрвитѣ бжлгари ни помагатъ съ неуморима дѣятелность. . . Колкото за мене частно, срамъ ма е отъ дрѣхитѣ, които нося, отъ завивкитѣ подъ които спя, като си помисля за това що глѣдамъ на около си.‘

—

ГЮРГЕВО 20 Окт.

До моя народъ.

„Народе злощастній! Помни че твоитѣ врагове сж много. Ти помжрда, а тѣ забиха ножоветѣ въ гжрлото ти, раздраха пазвата на твоето отечество и тѣ облѣха съ кржвь! Ти викашь, ти пжшкашь но никой не иска да та чуе. Но дерзай, народе! Ти ще са

освободишь! Твоето усвобожденіе е въ твоитѣ ржцѣ. Ти трѣба изново да повдигнешь ржка и да са бранишь. Сичко на около ти е въ огань и крьвь, а ти за кои добрини чакашь? Не, народе! Дигни главата си около която стоиеще крьвьта на синоветѣ ти несжсирена, стига плака за умрѣлитѣ. Мжртвитѣ сж вече мжртви. Не на обиръ, не на разбойничество призовавамъ азъ тебе, народе бжлгарски! Зова та да положишь съ ножа си край на грабежа, тиранството, разбойничеството и на сѣкоя неправда! Стани, народе! не оставяй дѣцата си въ този животъ, въ който си ти днесъ! Повдигни са повдигни! и обжгри зимнитѣ снѣгове съ крьвьта. Твоята смжрть зимжсъ и безъ това е готова, защото си ограбенъ, изгоренъ и разоренъ; стани сега дордѣто ти е ржка здрава, дордѣто ти очи гледатъ, и дордѣто врагъ не ти е испилъ крьвьта до капка. Стани и недѣй умира мжрцина, но умри, ако е Богу угодно, като юнакъ, като мжченикъ и освободитель!" . . .

(„Н. Бжлгарія")

Време ли е за пѣсень?

О, не е време за пѣсень
Гласа си веселъ да пусна,
Понеже духъ ми е тесенъ,
Да не би по зло да вкусна!

—

Не е днесъ време за пѣніе,
Когато цѣлъ родъ ни писка
Отъ неразбранно мщеніе,
На смъртъ вече що го притиска.

—

А камъ ли време за радость! . . .
Тамъ при девойки селашки,
Да текна, видя съ сладость
Хоро имъ съ пѣсни юнашки?

—

Игралища имъ пустеятъ
Обрасли съ тржне бодливи,
А момцитѣ имъ копнѣятъ
Въ тжмници влажни, мрачливи!

Бащи тъмници спохождатъ,
На старость дни си оплакватъ;
А майкитѣ имъ отхождатъ
Край село да ги въсчакватъ!

—

А пакъ дѣвойки невѣсти
Потайно сълзи проливатъ;
Че тѣхни момци злочести
Безъ право въ затворъ изгниватъ!

—

Юнци, волове и стада
Мучатъ нестойно въ обори,
Че господарьтъ имъ страда
У тъмни мрачни затвори!

—

Кола, орала, устени
Иззапустели по двори;
А плодни ниви брѣздени,
Че кои ще да ги повтори?

—

Сега какъ може да пѣе
Билъ той днесъ и най коравій
Ако не сълзи да лѣе,
Дано зло да са поправи?

—

Не е день, не е за пѣсень;
Но день за споменъ плачевенъ;
За туй и азъ съмъ безъ пѣсень
Отъ тойзи плачъ, ревъ всedневенъ!

Славейковъ

ЗИМА

Първій снѣгъ

Въ дѣтинството ми, въ онуй ахъ време
Кога живота не е драгъ,
Какъ силно тупкаше сърце ми,

Когато виждахъ пжрвій снѣгъ!

. . . .
. . . .

Но ей дѣтинство ми премина,
И пжрвій снѣгъ си пакъ вали,
Настава студъ и тжсъ година,
Но туй ма вече не весели.

—

Не мога радость да усѣтя,
Не сжмъ азъ той, който бѣхъ
Душа ми е съ тжга обзетж
Не ще ми си ни шумъ, ни смѣхъ.

—

Азъ мисля мисля за онія
Кои дзжзнатъ безъ покриви стоятъ
Които въ крайна оскудия
Кжлнжтъ си днитѣ на свѣтътъ.

—

Азъ мисля горкитѣ клѣтници
И зимни бури и студътъ,
И тамо голитѣ тжмници
Дѣ мойтѣ брятя сѣджтъ. . .

—

И тесъ кои за зли неволи
Е господь на свѣта пратилъ.
И тесъ. които гладни, голи
Посрѣщатъ коледа, Василъ!

И. Вазовъ

Млжкнаха полета и долини, онѣмяха гори и ржтлини, опустѣха ливади и градини. Тамъ дѣ въ джлбоко доли овчарь на завѣтъ въ полугаря съ овцетѣ си зимуваше, и дѣ сѣкакавъ добитакъ подъ снѣга зимна храна си тжрсѣше, сега е тамъ грозна пустиня; като че са е земя отворила и туй чудо стада е поглжтнала! Тамъ дѣ въ голѣми и малки села хора мирни, кротки са веселяха по зимни веселби: свадби, годежи, засѣвки

и прч. а моми по сѣдѣнки, тамъ сѫ сега купове отъ сѫборени недоизгорели кѫщи, отдѣто още димъ са дими. Тамъ дѣ гайди, кавале и свирки са чуваха, сега гладни вѫлци грозно виятъ. Тамъ дѣ край селско огнище въ това зимно време са чуваха задружни невинни разговорки, сега едвамъ тукъ тамъ, вѫрху развалини, въ черна колибка бѣлобрадъ старецъ, съ оттѫрванитѣ си дребни внучки, зѫзне, плаче и оплаква; че кого по-прѣди? Да ли загубенъ синъ, да ли млада поробена снаха, да ли открадена млада хубавелка мома, или загинале млади момченца и момиченца?.. Иска и той въ земята живъ да влѣзе, но черна го земя не пріема.

Ахъ, горки майки! хранили сте, кѫрмиле сте драги рожби, че защо ли, за кого ли?

Милъ Боже! прости ма, на този рѣдъ, ако, като попитамъ, можа да сгрѣша съ питаніето си: Защо ли, човѣколюбче, за кои ни тѣшки грѣхове сполетихме толкова тѣшки наказанія? Наистина, не отказвамъ, че много пѫти, нашитѣ помежду вражди, зависти, гордости, измѣнничества, предателства и други неупростими грѣхове сѫ изобиловале въ насъ до толкова, щото чѣсто благочестиви хора сѫ са чудиле на твоето дѫлго тѫрпеніе. Нека да бѫде воля твоя! нека да речемъ, че спорѣдъ нашитѣ струванія стоеше ни са и това наказаніе. Но пакъ прости ма сѫрцеведче, ако попитамъ: твоето праведно наказаніе нѣма ли ще граница? Нѣма ли за толкова клѣти старци, за толкова бѣдни майки, за толкова злочести сирачета, за толкова и толкова невинни душици, нѣма ли, божнеле милостивій, друго наказаніе? Твоето милосердіе, твоето благоутробіе, твоето човѣколюбіе неможиха ли да наддѣлятъ твойя праведенъ гнѣвъ, та намѣсто това наказаніе, да проводишъ другъ твой бичъ? . . .

Но да ли вече толкова изобилно пролята крѫвь не ще би доста да изміе нашитѣ грѣхове? О Боже! Да ли толкова жални ридания не сѫ услишани още отъ Тебе? Да ли толкова горещи молби на останалитѣ живи, не сѫ стигнале до подножіето на твойя тронъ? Дигни, миличекъ Боже, вдигни отъ лицето на земята една та-

кава пораза, обърни вече милозливія си погледъ камъ твоето създаніе. Нека вече да не трепере подобній отъ подобнія си; нека да падне вече смъртоносното желѣзо отъ ръцѣтѣ му, и нека чистъ вѣтрецъ развѣе смрадната воня, що е усквернила и живо и мъртво по земята. И тогава, дано човѣшкія родъ, сега ослабналъ, изново са съвземе, паднялитѣ пакъ да са исправятъ и на отчаенитѣ изново да имъ доде сърце на мѣсто, тъй като да може сѣки да са радва и наслаждава отъ твоитѣ безкрайни благодѣянія, за да ти приноси на сѣко време, на сѣки часъ, хвалби и благодаренія и, съ умилено сърце да слави святото Ти име во вѣки вѣковъ!

Но що е това? какви слухове са пакъ пръскатъ? Тукъ купчина хора са сбрале и приказватъ нѣщо си, приказватъ, приказватъ и пакъ млъкнатъ и са замислятъ; тамъ други са сбрале и, плахо-плахо са споглѣждатъ, татакъ други надвесиле глава и тъжно на земята гледатъ. Има нѣщо; пакъ работата е шущава!

О, Боже, да ли страшнія гратъ ще да избіе и останалитѣ? Ще ли са заличатъ и тѣ отъ книгата на живитѣ? Сключвамъ съ думитѣ на спасителя:

Отче мой! ако е възможно нека замине тая чаша; не обаче както азъ искамъ но както искашь ти.

Ев. Матий Г. 26. Ст. 29

Готвяхъ се вече гласъ да издигна,
Весело, гордо пѣсень да викна,
Мъчно станж ми се да ридая,
Време за слава, мисляхъ, настая.

Мисляхъ, но горко! Гусло, любезна!
Бждъще златно катъ сънь исчезна,
Братската кръвь бѣ веуе проляна.
Жалость горчива покри Балкана.

Огненъ въсторгъ се бърже попари,

Върлий тиранинъ грозно удари. . .
Около нази зрѣлище гробно,
Тѣжки вериги дрънкатъ по-злобно.

Робство! пакъ робство! Нѣма свобода,
Рани джлбоки мжчатъ народа,
Всрѣдъ пепелъ, кости. . . ние днесъ крачемъ
О, гусло моя, нека да плачемъ!!

Да плачемъ, както ний сме плакали;
Не ли днесъ сичко околъ насъ жали?
Полето съхне, Балканътъ вѣне,
Янтра въздиша, Марица стѣне.

Но да ли се тжй мойта родина
Ще да въздиша като робиня?
Да ли пѣвецътъ се ще линѣе,
И до край пѣсни тжжни ще пѣе?

. . . .

Не, не загина всяка надѣжда!
Въ мене живѣе вѣра гореща,
Тя ми придава тесъ чувства буйни
Тя сгрѣва, гусло, твоитѣ струни.

Вѣрвамъ да, вѣрвамъ че зарадъ нази
Дни по-честити сждбата пази,
Скоро яремътъ ще се разбие,
Светата правда пакъ ще надвие.

Тасъ крхвь невинна, тамо пролана,
Ще се издигне върху тирана,
Въ ярость и въ буря въ пламень и въ мълни
Потопъ ще стане да го погълни.

Тесъ майки клѣти, звѣрски распрани,
Тесъ дѣца дребни, грозно заклани,
Тесъ моми жални, ангели красни,
Въ пламакъ умрѣли, въ мжки ужасни;

Тесъ момци храбри що мрѫтъ въ тъмници
И на бѣсило; тесъ мѫченици,
Тесъ клѣтви, сьлзи вопли въ народа
Ще родѫтъ, вѣрвамъ наш'та свобода!

Вазовъ

Четемъ у вѣстницитѣ. Дейли Неусъ, лондонски вѣстникъ, пише:

. . . Американеца, г-нъ Шуйлеръ, въ изложеніето си забѣлѣзва имената на 65 села, изгорени по южнитѣ поли на Балкана.

Расписъ на села, опленени и изгорени свѫршено отъ башибозуцитѣ вь Пловдивско.

Зинджирліе. Една черква и едно училище съ 200 кѫщи.

Ново село (Еникюй). Черкова, училище, 300 кѫщи. Священницитѣ Марко и Атанасъ са обѣсиха въ Пловдивъ.

Елешница. Училище, черква, 80 кѫщи.

Крастова. Училище, черква, 80 кѫщи.

Узунъ геренъ. Черква, училище 130 кѫщи. Башибозуцитѣ оплѣниле 470 вола 3500 кила жито.

Бара. 45 кѫщи.

Айраджикъ. 50 кѫщи.

Перущица. 2 черкви, 2 училища 350 кѫщи, убити хора до 1000 души.

Пастуша. 20 кѫщи.

Дребеща. Училище, 90 кѫщи. Священника Тодоръ убесиха въ Пловдивъ.

Козарско. 110 кѫщи. Священника Стоянъ убесиха.

Нахія Рупчосъ

Бачково. Черкова, училище, 60 кѫщи, 20 души убити отъ четата на Ахмедъ-ага.

Дѣдово. 20 кѫщи сѫсипани отъ Исмаилъ-ага. Тукъ дели Ахмедъ е натварилъ 15 коня съ грабежъ и 500 овце откаралъ

Сотиръ. Разорено отъ Исмаилъ-ага, който убилъ учителя, единъ мѫжъ и двѣ жени.

Батакъ. 700 кѫщи разорени отъ Ахмедъ-ага Тамрешлія около 2000 души исклалъ, слѣдъ като имъ са прибрало орѫжіето съ измама. Много жени и дѣца плѣниле; три моми убити на 17 Іунія близо при Пловдивъ отъ Сайда, отъ синоветѣ на Хаджи кока, слѣдъ като ги влѣкле цѣлъ месѣцъ подирѣ си.

Вѣтренъ. Ударено съ топове, безъ причина, отъ Хафузъ паша.

Елшица са изгорило отъ жителитѣ на Абдуларъ, които плѣниле между другото и 5,000 овце. Тодоръ Дучевата жена убиле, защото противостояла на обезчестяването й.

Клисура 3000 кѫщи. Предводителъ на башибозуцитѣ е билъ Тосунъ-бей отъ Карлово. Турскитѣ власти усвоиле и продале за 50,000 гр. разни произведенія. Бѫлгарскитѣ манастири пострадале отъ сѫщата участь. Манастиря Панагія въ Кѫрчово са изгорилъ отъ помацитѣ, водими отъ Джаферъ-оглу Сюлеймана, Джинджиоглу Хюсейна. Ограбиле се що имало въ тѣзи манастири сребро и пр. Сѫщата чета изгорила манастиря св. Врачь, като убили трима калугери. Манастиря Св. Тодор. Св. Архангелъ и Св. Никола сѫ оплѣнени и изгорени.

Кочбунаръ. Изгоренъ на 29 Іунія.

„Турцитѣ, върху които пада най-голѣмата отговорность за кланіето и които са добрѣ заслужиле да са накажатъ строго, което безъ сѫмнѣніе ще има най добри сетнини за въстановленіето на реда и на тишината въ страната, сѫ: Ахмедъ-ага отъ Ямболъ, Ахмедъ-ага отъ Барутина, Ахмедъ-ага отъ Тъмрышъ, Тусунъ-бей отъ Карлово Али-бей отъ Т-Пазарджикъ, Хасанъ-паша, Хафѫзъ-паша, Шефкетъ-паша, Дели-Неджибъ-ага отъ Плѣвенъ, Хафѫзъ-ефенди, габровскій капзумалинъ, Фазли-паша, Мустафа-манафъ-бей отъ Казанлѫкъ, Ибрахимъ-бей отъ Овчеларе, Саидъ-ага отъ Чирпанъ и Акифъ-паша, Одринскій Валія.“

(Изъ рапорта на Г-на Скайлера американскій пратеникъ)

„Онѣзи, които са направиле свирепствата, сѫ биде наградени; а пакъ онѣзи, които са потрудиле да защитятъ христіянитѣ отъ яростьта на башибозуцитѣ и на другитѣ, сѫ биле изоставени съ презреніе."

За примѣръ:

„Шевкетъ-паша занимава висока служба въ царскія палатъ. Хафѫзъ-паша стана командаръ, Ахмедъ ага е нагр.аденъ съ орденъ, сѫщо и Тосунъ бей, и Неджибъ ефенди. плевненскія каймакаминъ."

Злодѣйцитѣ сѫ биле наградени. а съ човѣколюбивитѣ и справедливи лица сѫ са обходиле „съ презреніе" съ това портата иска да каже за направеното: НАПРАВЕТЕ ГО ПАКЪ." Бярингъ.

Леди Странгфордъ

„Историята на злодѣянията са писа вече; историята на благодѣянията остая да са пише, история, която за бѫдѫщитѣ лѣтописи ще бѫде важна и любопитна. Леди Странгфордъ е една отъ най-пьрвитѣ наши благодѣтелки. Бѫлгарския народъ много пѫти е помѣнувалъ съ признателность покойнія мѫжъ на тая Европейка. Той е билъ бѫлгоролюбецъ и нашъ доброжелатель. Слѣдъ смъртьта му 1868 г. неговата сопруга, Леди Странгфордъ, има го за похвалба да са нарече бѫлгаролюбка. Много пѫти тя е писала и говорила за насъ, много пѫти е показвала желаніе да доде сама въ Бѫлгарія която, безъ да познава, тя бѣше обикнала. Тѫзъ годишнитѣ случки ѝ дадоха случай да я посѣти и да покаже отъ сѫрце обичьта си. Пѫрва тя въ Англія си издигна гласа, миналія Юлій, за спомоществованіе на тѣзи клѣти бѫлгари, засъ коро тя можи да избире до 25,000 лири. освѣнъ платно, покривки и друг. На 4 Окт. тя пристигна въ Пловдивъ.

Раздаденитѣ до сега вещи сѫ: 8,000 черги и козяци, 4000 сукмани. потури. аби и проч. 3000 чифта царвули. Самичка тя ходи два пѫти по опустошенитѣ села" . . . . *) („Напрѣдъкъ")

---

*) Сичкитѣ тия добрини на англичинката са губятъ сега предъ очитѣ на бѫлгарина. когато днесъ Англия не само не направи нищо за народа ни, но още са мѫчи да развали и направеното. Кой даде ножа на турчина въ рѫцѣтѣ?— Английскитѣ държавници.... Старъ Блѫсковъ)

Съ богомъ истекла годино 1876! Съ богомъ злочеста и триклѣта! Тѣжко тежа ти надъ пространното ни отечество; но дано пакъ и земята по тежко да надтегне надъ тебе; дано сичкитѣ въздишки, сичкитѣ страданія и неволи, сичкитѣ черни теглила идѫтъ и са затирятъ ведно съ тебе. Уви! кога какъ си припомни бѫлгарина за тебе, той трѣба да потрепере, да настрѫхне и да заридае горчиво отъ жалость.

И наистина, какъвъ плодъ, каква облага, какво подобряване ни донесе ти, о злочесто! Коя отъ нашитѣ благи надѣжди ніе видѣхме осѫщественни?

„Гибелнія ударъ, който доде да порази нашето мило отечество, този ударъ, който доде да падна вѫрху нашитѣ пріятели, вѫрху наши роднини, вѫрху ниши братія; ударъ, най-сѣтнѣ, който расплака безчетъ бѫлгарски майки, които облече въ черно толкози любезни сестри и млади вдовици, остави въ жалость потопени, толкозъ родолюбци, дано тоя ударъ са не повтори, да иде и да са не види, ведно съ тебе! да падне вѫрху главитѣ на тія, които бѣха причина на сичкитѣ наши злочестини!

„Далечь, сѫвсѣмъ далечь отъ насъ вече таквасъ черна и кѫрвава година.“ („Напрѣдѫкъ“)

Испращамъ та, годино и мрачна и печална,
Сѫсъ болка въвъ гѫрдитѣ, съсъ мѫка на душа,
Що люди благородни, що блѣскави надѣжди,
Ти грабна и отнесе отъ нашата земя!
. . . .
Азъ помня наш'та радость, ти като са зададе,
И нашитѣ надѣжди, и нашитѣ мечти:—
Ще доде пролѣтъ красна, тиранина ще падне;
Безцѣнната свобода и насъ ще озари.
. . . .
Турція ще да падне! Свободата безцѣнна
Ще доди и срѣдъ назе байракъ да забіе.
И ново, силно царство съ рѣдъ, любовь и правда
Отъ пепела погански ще да произрасте.

С.

Това стихотвореніе е дѫлшко и хубавичко; жалъ ми е че са случи на свѫршока на книгата, та остана недовѫршено. II-та кн. ще захванемъ съ него.

☞ Съ голѣма радость и сърдечно благодареніе помѣстѣмъ именно само градищата отъ дѣто ми са испратиха доволно спопомоществованія, споредъ които можихъ по скоро да допечатамъ тая книжка. За да искажя още по-вече признателностьта си азъ бихъ напечаталъ име по име сичкитѣ си добри спом. които са показаха готови да ми спомогнатъ безъ да видятъ книгата; но като отъ много мѣста още не ми пристигнаха сичкитѣ имена, то остава да ги обнародвамъ въ края на книгата „Піянъ баща“, коя и скоро ще са туди подъ печатъ.

Отъ	Русе предплатиха за книга — — — — —	61
„	Разградъ „ „ „ — — — —	131
„	Разградскитѣ учителки ученици ученички —	44
„	Ески-Джумая предплатиха за книга — — —	80
„	Османъ-Пазаръ „ „ „ — — —	72
„	Котелъ „ „ „ — — —	110
„	Котленскитѣ жандарми „ „ — — —	16
„	Жеравна „ „ „ — — —	57
„	Градецъ „ „ „ — — —	50
„	Ичера „ „ „ — — —	45
„	Сливенъ „ „ „ — — —	145
„	Ямболъ (безъ тия които не сѫ пристигнале) —	55
„	Тутраканъ (безъ тия които не сѫ престигнале)	45
„	Силистра — — — — — — — —	64
„	Калепетра Караумур. Алмаліе Айдемиръ -	27
„	Галацъ — — — — — — — — —	50
„	Мачинъ — — — — — — — — —	22

Преселеннитѣ шюмненци въ Е. Джумая за споменъ на тѣхното неволно отдалеченіе отъ милия имъ градъ. кн. 70

Отъ шумнескитѣ заточеници за споменъ на тѣхното избавленіе кн. — — — — — — — — — 30

Благодаря ви г-да и пріятели! Дано, и чрезъ други такива родолюбци като васъ, видя и другитѣ си приготвени книги, излѣзли по-скоро на бялъ свѣтъ! Здравѣйте!

И. Р. Блъсковъ.

1878 Іуніи 25 Букурещъ.

ЩАСТИЕТО

на

БЪЛГАРИЯ

и

ЗЛОЩАСТИЕТО

на

ТУРЦИЯ

Исторически събития, отъ време на Кърумската Севастополска война, до освобождението ни. Съ забѣлѣжителната Комедия — убийството на Френски и Пруския консули за хубава Богданка. Окупиране градътъ Солунъ отъ всеобща Европейска войска. И какви сѣтнини има да станатъ.

РАСКАЗЪ

отъ

Х. М. Гребенаровъ

ТЪРНОВО

1883

Печатницата на К. Тулешковъ

Къмъ читателите.

Многоуважаеми читатели и читателки, голѣма е надеждата ми къмъ сѣкиго отъ васъ и твърде ми са вѣрва, че ако би да продължавате и за напредъ, както и до сега уважението ви къмъ насъ слабите книжари, което като ни спомагате тоже както до сега съ купуването разните ни издаваеми малки книжки, то тогава ще мога да продължавамъ да ви служа вѣрно и честно.

Щастливи са считаме, мили читателки и читатели, че можахъ да ви открия въ настоящата ни книжка щогодѣ едни отъ колѣ покрити тайни които и ако ги уцѣните, то въ сѣкой случай ще ви послужатъ и за голѣма благодарность къмъ сички ви и споредъ новиятъ ни малакъ трудецъ презъ новата ни 1883 година, къмъ която молитствувамъ за синца ви дългъ животъ и успешно щастие напомнямъ ви и това, че ние сме щастливи, които са наслаждаваме на милата ни свобода. Колко е драго на сѣкиго, когато гледа да присътсвува въ свѣтиятъ ни храмъ както любимиятъ ни Господаръ, тъй и драгите ни млади военачалници и храбри войници, тоже е неуцѣнима радостьта на сѣкиго когато са наслаждава на народниятъ ни маршъ шими Марица, освѣнъ това, голѣма е радоста ми къмъ вазъ, мили млади ученици и ученички като ва гледамъ, че отъ день на день напредвате и са усилва въ васъ прилежанието за прочитание разни насърчителни народни книжки.

Съ почитание и надѣжда за братските ви съчувствия къмъ сѣко добро.

Съчинительтъ.

Д. Паничковъ
18 22/XII 93 год.

ИСТОРИЧЕСКИ СЪБИТИЯ

Още отъ когато азъ помня, старитѣ хора приказваха и храняха надежда, че ще дойде Россия да на освободи отъ Турцитѣ, а отъ времето на Кръмската война. Тъзи надежда още повече се усили въ народътъ ни, и мнозина почнаха да пращатъ чадата си на ученіе въ Россия. Тъй сѫщо и Русскиятъ народъ, както и Българите, които живеяха въ Россия, твърде много желаяха за нашето освобождѣние. Често даже сѫ пращале подароци, както; книги и други черковни потрeбности, което имъ повѣденіе одобряваше и самото Русско правителство и ги въспомагаше. Често даже испращаха и хора, които да проповѣдватъ на народътъ ни да си отваря училища и черкви. Тѣзи усилия се полагаха — отъ братскиѭтъ ни Руски народъ само и само да не прекратимъ, а да усилваме надеждата си къмъ тѣхъ за освобожденіе, понеже тѣ разбираха, че ако ний се не сабудимъ и пожелаемъ сами освобожденіето си, за тѣхъ е твърде по мъчно да ни освободатъ. Кръмскѫтѫ война, която бѣ предприелъ за нашето освобожденіе царь Николай, ако и да не постигна цѣльта си, обаче пакъ се придобиха за народътъ ни нѣкакви правдини. Слѣдъ казаната война въ Парижкиятъ трактатъ, Европа задължи Султана, щото да има равни правдини предъ закона и въ сѣко отношеніе, както Турцитѣ тъй и Българитѣ и другитѣ народности, въ империята си. И така, Россия да се задоволи и да не напада Турция. Султанътъ ако и да прие тогава предложеніята,

обаче отъ послѣ ги остави въ немареніе, а особно отъ затрудненіята на необразованните варвари — Турци. Но при всичко това, пакъ са поправиха и наредиха нѣколко нови закони. Нашиятъ народъ почна въ това време да храни надежда, че турската империя ще се поправи и усили. На секадѣ се отвориха училища и се правеха черкови по нашето Отечество; на сѣкаде тоже ечаха звукове отъ радостни и похвалителни пѣсни къмъ султанъ Меджита, който и той изявяваше къмъ народа ни некакви добри чувства. Този любопитенъ мѫжъ съ сила и убежденія испроси отъ Шехюлъ-исля̀мътъ позволеніе за да пѫтува по Европа и най после заобиколи много градовѣ и села въ България само и само да добие въ народани съчювствие. Въ времето на султанъ Меджита почти сѣкой вѣрваше, че Турция ще стане една силна и велика Империя, а нашиятъ народъ отъ денъ на денъ напредваше въ наука и просвещение. После смъртьта на Меджита стѫпи на Турския тронъ братъ му Султанъ *Азисъ*, турцитѣ мислеха и твърде се ласкаяха че новиятъ султанъ ще уничтожи братовитѣ си уредби и ще имъ позволи да отиватъ по старо му (Еничерски), обаче останаха излъгани. Султанъ Азисъ въ това времѣ посрещна голѣми мъчнотий по причина че братъ му султанъ *Меджитъ* остави твърде много задължена турската империя на което бѣши причина казаната Севастополска Кръмска война, султанъ Азисъ бѣ твърдѣ разуменъ человѣкъ затова побърза и советва поданницитѣ си отъ сичкитѣ народности и имъ заяви че ако би не му възпомогнатъ да се исплати дългътъ на държавата той ще се принуди да продаде нѣкоя частъ отъ земята си. По разумнитѣ хора, като предвиждаха че такова продаванье ще стане по опасно, за това склониха на драго сърдце да са исплати дългътъ за което веднага се издадоха книжни билети и са наложи сѣкой да плаща споредъ състоянието ... ...атите дадоха огромно количество помощь, а но дол-

ните хора и еснафите дадоха съразмерно отъ едно до сто бели меджедии. Когато са наложиха и са земаха тия помощи, говореше са, че ще са повърнатъ отъ послѣ или ще са прихващатъ на данька. Обаче отъ послѣ вмѣсто да са повръщатъ още повече данъци са наложиха; често са случаваше, щото въ една година два пѫтя да плащатъ хората данъкътъ си. Сичкото това го правѣше султанъ Азисъ само и само да усили хазната и да укрѣпи империята си. И на истина, са снабди Турция въ това врѣме, както съ топове, вапори и други разни военни потребности. И сѣкой денъ са харчеха огромно количество разноски затова, ако ида са собираха много пари, то пакъ неможеше да са отплати дългатъ на Турция, а сѣкога растеше и са умножаваше, както и до сега. Тѣзи безредни усилия и самите турци не удобряваха. Народите отъ день на день пропадаха въ сиромашия, а за да не са воспротивятъ народите, особно нашиятъ, който бѣше щогодѣ сабуденъ, султанъ Азисъ побърза съ своите мѫдрости и задоволи поданниците си като почна да вовѣжда праведни закони. Най първо той преобразува жандармерията, която отъ първо много отекчаваше населението. Заповѣда да са приематъ въ сѫдилищата членове отъ сѣка една народность. Често са говореше, че ще са зематъ и войници, както отъ турците така и отъ сѣка народность. Турците като диви и фанатици неможѣха да уценятъ такива добри уредби, а още са противѣха за което султана посрещаше голѣмо затруднение въ такова едно трудно положение. Султанъ Азисъ приe въ империята си и черкезите които, като гладни и диви почнаха да грабатъ имота на беззащитниятъ нашъ народъ. Ако би да са оплачеше нѣкой, то сѫдиите наказваха него, защото черкезите ако и да бѣха диви, обаче бѣха цели дияволи. Когато бѣха дошле тия лукави пришелци избрале около двесте черкезинки най хубавици и ги расподелиха и ги дадоха на цариградскитѣ

по главни управители. И така за хатъра на младите черкески сѣкога биваха покровителствувани черкезите. Такива неправди докараха да са породи недовѣрие между турското правителство и нашиятъ народъ. И така, по учените почнаха да учатъ народа да са въспротиви, а отъ друга страна, и турците отъ день на день се повече и повече правѣха безчѣловечия и са готвяха, щото да възстанатъ и да исколатъ сичките християни. Распратиле бѣха отъ Цариградъ софти да проповѣдватъ и да учатъ турците да мразятъ най много насъ българите, защото споредъ тѣхъ ние сме биле причина да са вовеждатъ въ Турция нови закони. Казанните турски агенти работѣха сполучливо, защото турското правителство, което тѣ сами подкопаваха, не ги гонеше, както що гонеше нашите поборници които работѣха за освобождението ни. Въ 1875 година пролѣтьта избухна възстанието въ Босна и Херцеговина. Турскитѣ власти отъ първо пращаха тайно войска и орѫжие и са трудѣха да потушатъ съ заплашвания възстанието. Обаче сичките усилия за потъпкване това възстание останаха безъ успешни. Възстаннически чети юнашки упорствуваха отъ пролѣтьта до около мѣсецъ Номврия. Турското правителство са оплака отъ възстанниците предъ Европейските сили, за това почна да са говори, че ще са поканятъ възстанницитѣ или да оставятъ орѫжията миролюбиво или ще са прати противъ тѣхъ европейска войска. Презъ зимата възстанниците понеже не нападаха силно на турските войски, този въпросъ остана висящъ. Презъ 1876 година пролѣтьта около края на мѣсецъ Априлия, турските агенти бѣха вече успѣли и предначертали своя лукавъ планъ, щото на 3 Май да нападнатъ върху бъгарите, а отъ друга страна и нашите патриоти бѣха вече приготвиле да стане едно народно движение на 11 Май сѫщата година. Отъ казанните наши ...ци въ това време кръстосваха мнозина по Маке-

дония и евяваха на народа ни, каква пропасть му готвятъ турците. Нашите патриоти дireха разни средства съ които да убѣдяватъ простодушните селени да са вооружаватъ. За голѣма тѣхна сполука, турците омаяни въ фанатическа гордость, зеха съ сила отъ родителите прекрасното богданско момиче, което довеждаха въ Солунъ. За да го потурчатъ. Въсползуващи са отъ тоя случай, нашите патриоти побързаха и предумаха европейските консули да919 зематъ участие за избавванието на поробеното младо и невинно момиче.

На консулите бѣше явено, че момичето не е земено отъ турците, а само, че биле турците заплашиле родителите му, че ще го откраднатъ затова, консулите са съгласиха надраго сърдце и испроводиха тѣхенъ пайтонъ (каляска) да чака момичето на желѣзницата на станцията гдѣто ужъ щели да го доведътъ родителите му, а то напротивъ са доведе отъ турците предрѣшено и забулено по турски съ бѣлъ яшмакъ.

Нашите отчаянни поборници бѣха са наговориле и съ скрито оржжие около петдесетъ души отидоха да чакатъ престиганието на жѣлѣзницата съ която довеждаха турците момичето. По многото отъ младежите бѣха са скриле около станцията въ градинарските кжщя и околните кавенета, а нѣколко души крьстосваха около пайтона който ужъ чакаше знаменитъ чѣловекъ. Близо до станцията имаше расположена на лагеръ турска войска, тъй сжщо, както въ военно положение. При станцията имаше около двадесетъ души джандаре.

Отчаянните поборници биле предначертали, щото ако са въспротивятъ турците съ силата на оржжието да са опитатъ и да избавятъ своята поробена еднородна сестра. За голѣма тѣхна сполука и за щастието на цѣлъ славянски народъ, случи са, щото въ този день желѣзната машина да вози огромно количество кола съ хора и

по глав
вески с
ва неп
ското
те поч
га стр
вече
натъ
отъ I
те да
тѣхъ
нови
ливс
коп
нип
дин
ви
и
ст
ст
н
е
г

сланници и три военни турски парахода съ войска, а отъ послѣ пристигнаха военни параходи и отъ сичките европейски сили пристигнаха даже военни параходи отъ америка, но по късно. Най много военни параходи участвуваха въ тжзи окупация германски, които когато дойдоха народите много са боѣха да не би да бомбардиратъ градътъ. Отъ цѣла Македония са стичаше народъ; мъжие и жени да видятъ европейските войски и какво ще направатъ, на турците. Една европейска комисия заседяваше всѣкой день въ единъ турски параходъ гдѣто бѣше опредѣлено да осждятъ виновните. Мнозина богаташи турци са намериха скрити по кжщята си преоблечени въ ханжмски дрѣхи и ги закарваха на опредѣленното военно сждилище, гдето са и арестуваха. Слѣдъ нѣколко дни са опредѣли и обѣсиха трима турци; единъ арапинъ и двама цигани. Народа, а особно християните много са чудеха като сѣкой день са хвърляха съ хиледи топове отъ които са тръсеше цѣлъ градъ. Чудеше са сѣкой, а особно какъ са радваха европейските войници и хвьрляха непрестанно топове, когато бѣсиха виновните. Сѣкой си припомняше, че въ сжщото време са бесеха и са колеха и мжчеха немилостиво съ хиляди жени и дѣца въ Батакъ и другадѣ. Опустошаваха са много градове и села, черкови и училища предъ очите на европейските представители, даже са испращаха катадневно войски и башибозуци противъ възстаналите български села. Пжтищата въ скоро време бѣха прекъснати и то, когато са окупираше Македония отъ цѣла европа. Ужасни бѣди бѣха настанале за нашиятъ поробенъ народъ! Въ това време, както казахме европейската комисия осжди на заточение виновния валия и мнозина отъ богаташите турци, които са пратиха въ некой си островъ, пратиха са тоже и неколко души въ видинскота крѣпость отъ гдѣто като пристигнаха отъ послѣ руските войски освободиха ги и си дойдоха.

На семейството на французскиятъ и присски консули са определи голѣмо количество лири. Тѣлото на германския който бѣше православенъ погребаха тържественно съ европейските войски въ митрополийската черкова, а на френския са испрати тоже тържественно въ Франция. Богданскоко момиче го испратиха въ Цариградъ за което едни казваха, че било пратено въ Россия, други пъкъ казваха, че умрѣло, а трети, че биле го пакъ потурчиле турците и така са свърши тази чудесна комедия отъ която са въсползува нашиятъ народъ. Само, че като са убиха консулите въ това време, когато турците бѣха готови да нападнатъ на секаде на нашия народъ, то убиването на тия два мъченика и страданието на невинното българско момиче причиниха въ цѣла Европа голѣмо сачувствие. И така, са убояха да не би да станатъ големи смъщения, за това строго са заповѣда на султана и той на своите власти, да пазятъ миръ и тишина, защото въ противенъ случай пропада Турция. Тъзя европейска заповедь осуети плана на турските немирници, обаче тѣ пакъ са потрудиха и показаха на много страни своите свирепи намерения, а особно си отмьстиха на възстаналите села както: Батакъ и другадѣ. Въ време на солунската окупация градътъ щеше да изгори, ако не бѣха русските войски да го угасатъ, защото народътъ са боѣше да излиза нощя, а особно въ такъвъ случай. Подиръ сичките тия усилия дойде редътъ щото Руссия да подѣйствува за нашето освобождение, но преди да развие Руссия знамето си двоеглавиятъ орелъ, Сръбия и Чернагора като отъ поблизо гледаха на братията си мъките и страданията излезоха отъ търпение презреха своето спокойствие и юнашки са впуснаха противъ огромните азиятски пълчища, мнозина отъ нашите распалени съ воененъ духъ българе побързаха и ·стно са причислиха въ редовете подъ сръбското защи-

тително за [illegible] наши постжпки година, когато [illegible] може да горска, турците [illegible] ято хри- ня ще покоратъ цѣла [illegible] робска зори до пладня, нето отъ [illegible] наши мѣсеци можаха даже да [illegible] пред-

Слабите двѣ малки княж[illegible] тъй да отправи съ хилѣди редовни войска [illegible] отъ ници), както отъ европейска Турция, тя [illegible] ѣ- зия са стекоха безъ брой манафи и зебеци, [illegible] Турция испроси помощь и отъ африканското си [illegible] тво Египетъ.

Въ такива ужасни войни цѣла Европа гледаше отъ далеко, освенъ неколко хилѣди русски самоволци са притекоха на помощь на своите слаби братия, които предвождаше прочутия генералъ маиоръ Черняевъ. Презъ есеньта русския посланникъ въ Цариградъ генералъ Игнатиевъ издействува привременно примирие, а подлѣ са събра и европейска конференция, която определи за юначеството на Черна Гора, една малка шепа земя, а Сърбия защо пропусна турските войски въ Алѣксинецъ оставиха пакъ постарому да бжде подвластна на султана. Христиените на балканскиятъ полуостровъ да са управляватъ отъ едно автономическо управление които остановления Митхать пашовата партия отхвърли и поискаха война. Европа като видя, че турците неприеха тия спасителни за тѣхъ условия, позволиха на Россия да ги вочѣловечи, Россия пакъ постоянствува и отъ послѣ да но са постигне дѣлото безъ кръвопролитие, но като виде, че е невъзможно извади сабята освободителятъ ни Н. В. Всеросийский Императоръ Александръ II и съ своите храбри войници убеди Турция да подпише Св. Стефанския договоръ, който даваше право да бжде България отъ Черно море до Охрида независимо княжество. Сърбия, Черна Гора и Ромжния които зеха у-

частие въ Русско-Турската война съ награждение по една частъ земя независими кралевства. Босна и Херцеговина тоже да си иматъ християнско управление. Послѣ Европа въ берлинския конгресъ унищожи св. Стефанския договоръ който догде са непостигне мирать сѣкога ще бжде заплашванъ както е застрашенъ и въ настоящата минута. За да са избегне една опасна война, която е близо до вратата, потребно е щото Турция да побързза и да позволи съединението на княжество България съ Тракия и Македония. Тъй сжщо, и Австрия да даде Босна и Херцеговина на Сърбия и Черна-Гора. Въ противенъ случай, както Турция тъй и Австрия ще направатъ това, но когато Турция види братушките да са разхождатъ около Бело море и да укрепятъ Деде-Агачъ, и Одринъ; тъй сжщо и на Австрия ще ѝ дойде умътъ когато види да и опустошаватъ земята ѝ турските башибозуци.

Който копае трапъ други му той самси пада въ него и който са лакоми да земе чуждото съ неправда ще изгуби и своето си.

Отворено писмо отъ нѣколко македонски патриоти, до английската черкова и народъ, въ врѣме на руско-турската война за нашето освобождение прѣзъ 1877 и 78 година.

Християни англичани! Гдѣ остана вашето християнство и човѣчество, сега е време или да са узнае и уцѣни вашето просвѣщение или да узнае цѣлъ свѣтъ, че носите имѣто християни, само за укорение на Спасителя Іисуса Христа. Защо са толкова трудихте и пращахте по разни страни както тълкувани и златокорни библии и евангелии, тъй и хора да го проповѣдватъ? Нашийтѣ на-

родъ бѣше въ голѣмо очудване, за тия ваши постѫпки и бѣше почналъ да мисли, че вашата обхода ще може да му принесе може би нѣкоя добра облага, обаче като християни и ние ако и да сме затворени въ днешната робска тъмница и лишени отъ свобода и отъ исторически наши както черковни, тъй и политически книги, които да ни представятъ както за нашето преминало славно бѫдѫще, тъй и за свѣтитѣ ни църковни исторически обряди. Обаче отъ предание на предание нашиятъ народъ е опазилъ по нѣкоя дума, отъ мѫдритѣ поучения на Спасителя нашего Господа Іисуса Христа, отъ които думи той уважава и приема сѣкога утѣшение и насърчение; при сичко това което ви казваме пакъ смѣемъ ние да похвалимъ нашиятъ народъ и твърдата му и непоколебима въ Іисуса Христа вѣра, когато гледаме че ежедневно наши младежи презиратъ както имотъ и слава, тъй често и своитѣ сродници, като са рѣшаватъ да са биятъ съ силниятъ ни азиятски неприятель за отмъщение, който катадневно нанася разни злодѣяния и безчеловѣчия на нашиятъ беззащитенъ бѣденъ народъ.

А вие които имате сила и просвѣщение, съ която сила и просвѣщение да принесете полза на человѣчеството и слава на Спасителя Іисуса Христа, то вие напротивъ, споредъ днешнитѣ ваши постъпки, ще приемете голѣми укори отъ сѣкой единъ, който е благоразуменъ, даже и отъ самитѣ ваши. Помислете си да ви кажемъ, братия споредъ имѣто което носите християни, какъ ва допуща съвѣсьта да са противите на нашиятъ едновѣрень русски народъ, който е рѣшилъ да жертвува живота си за нашата честь и свобода? Да ли нѣма той право, да ли не сте и вие длъжни да земите участие въ това свято дѣло? А вие напротивъ испращате помощь противъ него! защо подписахте протокола и му позволихте да отвори война, а сега испращате кораби въ Дарданелитѣ и са готвите както вѣ

Севастополската война, да уничтожите святото намѣрение на тия наши вѣрни еднoплеменни братия! Смислете са и са покайте отъ това ваше лукаво намѣрение, защото нашитѣ сълзи и катадневни кървави сцѣни, ще съжалѭтъ праведния и дълготърпеливия сѫдия, да ви накаже! Невидѣхте ли съ очи варварскитѣ постъпки на турцитѣ? Ако невѣрвате насъ, повѣрвайте понѐ вашитѣ списатели, които бѣхѫ зрители на пострадалия Батакъ и другадѣ. Повѣрвайте вашитѣ войници, офицери и генерали, които бѣхѫ зрители на немилостивото убивание Френския и Присски консули въ Солунъ! каманитѣ и горитѣ се съжелихѫ и заплакаха за нашето страдние, а вие останахте нечувствителни. Богъ да ви вразуми, насъ да съжали, а на Россия да помогне!

следватъ подниситѣ.

Забѣлѣжка.

Освѣнъ поменатата въ настоящата книжка политическа борба, нашиятъ народъ е ималъ и други още три духовни борби: първо, борбата съ фенерските злобни чернокапци, второ борбота съ униятските агенти и трето борбата съ новопришелците протестански лицемерни проповѣдници (мисионери), които (мисионери) твърде много опасна цѣль предполагатъ за нашиятъ народъ, но като са лукави и учени преправатъ са предъ простите, като че са при Бога въ една паница ѣли. Тѣ учатъ и сѣкой който ги послѣдва да са обхождатъ справедливо и мѫдро само и само да ги уважава народа ни и да ги приема въ сѣкакви служби. И учители чрезъ които служби, като добиятъ въ народа ни уважение отпослѣ да могатъ полека леиотъпкватъ основите на православната ни вѣра, ко-

ято на свързува въ братска любовь. Често сме слушали тѣзи хора да са хвалатъ, че желаяли доброто на народа ни и затова биле дошле да на просвѣтятъ и това е една искусна лъжа и срамота, щото ние българите наистена имаме нужда отъ по високо просвещение, но не отъ религиозни, а научно — тия лукави лъжци каква наука ни донесоха до сега, освѣнъ дѣто са дошле и смущаватъ народа ни и да лъжатъ простодушни нѣкои хора, да имъ претълкувватъ святото евангелие както уйдисва за тѣхната лукава и задня мисъль. Ако бѣха желали доброто на народа ни както казватъ, тѣ щеха да ни въспомогнатъ въ опасните времена; съ пушки и разни потребности отъ които са нуждаеше тогава нашиятъ народъ, а тѣ напротивъ. Когато единъ чѣловекъ желае да спомогне беднаго, трѣба да му спомогне отъ което са нуждае. Нашиятъ народъ не са нуждае да му са проповѣдва вѣра, защото той има своята и добра вѣра и закони. Има отъ нашия народъ много села които са потурчени съ сила, които иматъ нужда за да имъ са проповѣда християнска вѣра, обаче тѣзи измамници това неимъ понася нито да имъ говори нѣкой, а камоли и да го направатъ, защото тѣхната цѣль е, види са, не да на поправатъ, а да развалятъ и желаятъ да сме ние недостойни. Сѣкой може да са увери въ сичко, който е ималъ съ тѣхъ по тесно сношение, обаче съ чиста съвѣсть, а за да са увери и най простия, че са лъжци нека слуша когато чете священника въ черковата, свѣтото евангелие гдѣто казва Христосъ: голъ бѣхъ не облѣкохте ма, гладенъ бѣхъ не нахранихте ма, въ тъмница бѣхъ не посѣтихте ма, болѣнъ бѣхъ не ма исцѣрихте, страненъ бѣхъ не ма прiехте въ доматъ си. Направиха ли поне едно отъ тия Иисусови задлъжения, като сѣкой день иматъ името му като за подигравка? Но какво да са неподигравать когато самата имъ цѣль е да подкопаятъ християнството, а отъ послѣ не е чудно, че да не нанесатъ разни злини на свѣтътъ

както и са написале много пѫти. Гдѣто са могле да сполучатъ. Кой разорява цели градове и села не са ли тия причина? Като погинатъ поучените както и погинаха въ Батакъ бащите и майките имъ, то тие отъ послѣ събираха дѣцата имъ да ги учатъ въ своите опасни идеи, обаче на насъ са искада вѣрваме, че както до сега тъй и отъ сега България ще ражда синове които ще са противятъ на сѣкой който напада, както политическите ни интереси тъй сѫщо тѣ ще защищаватъ, най-много и праотеческата ни православна вѣра, която има сила да на свързва въ братска любовь и съ еднопламенните намъ братия: руси, сърби, черногорци, херцеговци и бошнаци. Освѣнъ това, желателно би било и за напредъ да на свърже и съ другите родни намъ славянски племена: чехи, кроати, харвати, далматинци, словаци, славени, поляци и проч.

Като заключавамъ съ настоящите думи обрѫщаме са къмъ сѣко чувствително българско сърце и проса извинение за големите ни недостатки въ настоящата ни малка книжка съ големо почитание къмъ секиго.

Търново 10 Януария 1883

